

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΕ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΪΟΥ 1996

ΑΡΙΘ. 8

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Ο ἅγιος μάρτυς Ἑρμείας. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης Ἑβδομάδος. — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου καὶ στὰ ἴχνη τῆς ἁγίας Φιλοθέης. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, 'Ο ἱ. Χρυσόστομος καὶ ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνικὴ διακονία. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζόπουλου (†) Οἱ κυβερνήσεις τῆς Ε.Ε. μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. — Αἰδεσιμολ. π. Ἀστερίου Γεροστέργιου, Προσκυνηματικὴ ἐπίσκεψη στὴν ΚΠολὴ καὶ τὴ Μικρὰ Ἀσία. — Ἀθαν. Γ. Μελισσάρη, Γέρον Παῖσιος. Τὸ γέννημα τῆς Καππαδοκίας. — Φς, Τὸ βιβλίο. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΔ' Κατήχησις πρὸς φωτισζομένους. — Μ. Μελ., Ἐπικάμια.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασίου 1 — Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ἡπείρου 132 — Πέραμα.

Ὁ ἅγιος μάρτυς Ἑρμείας

Τὴν 31ῃ Μαΐου ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἑρμείου (β' αἰών). Ἡ ζωὴ καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατός του δὲν ἔχουν νὰ παρουσιάσουν μεγάλη πλοκὴ γεγονότων ἔχουν τὴν εὐγλωττὴ ἐκείνη ἀπλότητα, ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ζωὴ πολλῶν ἁγίων μαρτύρων. Ἀλλ' ἡ ἀπλότης αὐτὴ εἶναι συναρπαστικὴ, διότι ἀποκαλύπτει ἔστω ὀλίγα περιστατικά, τὰ ὁποῖα ὅπως θὰ ἔλεγεν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «πᾶσαν ὑπερβαίνει φύσιν καὶ πᾶσαν πραγμάτων ἀκολουθίαν, ἵνα μάθῃς ὅτι τῆς τοῦ Θεοῦ Χάριτος ἐστὶ τὰ κατορθούμενα» (Μigne Ἐ.Π. 50,708).

Ὁ ἅγιος Ἑρμείας, ποὺ καταγόταν ἀπὸ τὰ Κόμανα τῆς Καππαδοκίας, στὰ χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Ἀντωνίνου (138-161) ὑπηρετοῦσεν ὡς στρατιώτης στὸν ρωμαϊκὸ στρατό. Ἦταν πολὺ εὐκόλο νὰ παρασυρθῇ στὴν ζωὴ τῆς ἁμαρτίας, διότι στίς τάξεις τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν ὑπῆρχε μεγάλη ἠθικὴ ἐκλυσίς καὶ διαφθορά. Ἀλλ' ὅμως ὁ Ἑρμείας δὲν ἀκολούθησε τὸν ἐκλυστικὸ δρόμο τῆς «ἡσσοнос προσπαθείας». Ἐνδυναμωνόταν ἀπὸ τὴν Θεία Χάρι, ἡ ὁποία, ὅπως εὐστόχως ἔχει λεχθῇ, εἶναι τρόπον τινὰ ἡ οὐρανία ἀκτίνα, ποὺ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Ἥλιο τῆς ζωῆς καὶ πέφτει πάνω στὸ λουλούδι τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, γιὰ ν' ἀνοίξῃ αὐτὸ τὰ δροσερὰ πέταλά του καὶ νὰ ἀνορθωθῇ μυροβόλο καὶ δροσερό. Ὁ Ἑρμείας, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς μακρᾶς στρατιωτικῆς του ζωῆς, διακρινόταν γιὰ τὴν ζωντανὴ πίστι τοῦ στὸν Χριστὸ καὶ τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ τοῦ στὴν μυστηριακὴ καὶ ἁγιαστικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἦταν ὑπόδειγμα σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς.

Ὅταν ξέσπασε διωγμὸς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν καὶ παρακινήθηκε ἀπὸ τὸν δούκα Σεβαστιανὸ νὰ θυσιάσῃ στὰ εἰδωλα, γιὰ νὰ μὴ θανατωθῇ, ὁ ἅγιος Ἑρμείας ἔμεινεν ἀκλόνητος στὴν χριστιανικὴ πίστι. Ὑπέστη φοβερὰ βασανιστήρια καὶ ὀδυνηροὺς ἀκρωτηριασμοὺς (σιαγόνων, ὀδόντων). Ἐπειτα ἐρρίφθη σὲ κάμινο πυρός. Ὅταν ἐξῆλθε ἀλώβητος, τὸν πότισαν μὲ θανατηφόρα δηλητήρια, τὰ ὁποῖα δὲν τὸν ἐβλάψαν. Ὁ μάγος ποὺ εἶχεν ἐτοιμάσει τὰ δηλητήρια αὐτά, ἐκπληκτος ἀπὸ τὸν ἡρωϊσμό καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀκτινοβόλου εἰρηνικοῦ προσώπου τοῦ μάρτυρος καὶ ἀπὸ τίς φανερὲς σωτήριες ἐπεμβάσεις τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὡμολόγησε τὴν πίστι στὸν Χριστὸ καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατο ἀποκεφαλισθεὶς. Ἐπανελήφθη δηλαδὴ κάτω, ποὺ πολλὲς φορὲς συνέβη σὲ δημίους,

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ Β'

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

6. «Ο ΛΟΓΟΣ Ο ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ»

«Ὁ λόγος ὁ τοῦ Σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστὶ» (Α' Κορ. α' 18)

Θέαμα ὁμολογουμένως συγκλονιστικὸν ὁ Ἑσταυρωμένος. Ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν δονοῦνται ἰσχυρότερον αἱ καρδίαι τῶν χριστιανῶν ἢ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Προβάλλει ἐνώπιόν μας αἰμόφυρτον, «ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει» (Ἦσ. νγ' 4) ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν τὸν Κύριον καὶ Θεὸν τοῦ παντός.

Ἐὰν ὅμως τὸ δρᾶμα καὶ ἡ ὁδὴ τοῦ σταυροῦ σπαράσῃ τὰς καρδίας μας, ἡ δύναμις ἐξ ἄλλου καὶ ἡ δόξα τοῦ Ἑσταυρωμένου στερεώνουν τὴν πίστιν καὶ ἐδραιώνουν τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀφοσίωσιν καὶ λατρείαν μας.

Θὰ κηρύξῃ, διὰ τοῦτο, ὁ ἄμβων σήμερα τὸν «λόγον τοῦ σταυροῦ», (ὅπως ἔλεγεν ὁ Ἀπ. Παῦλος). Ὅχι διὰ νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν συγκίνησιν καὶ τὰ δάκρυα· ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι «δύναμις Θεοῦ».

Πολλοὶ ἀμφιβállουν. Καὶ ἄλλοι ἴσως εἰρωνεύονται, ἢ διαλογίζονται ὅτι ἡ πίστις εἰς ἕνα Θεὸν ποὺ τελικὰ ἐσταυρώθηκε ἐνδέχεται νὰ εἶναι «μωρία»! Ἀλλ' «ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς ἀπολλυμένοις μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστὶν». Καὶ εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κα-

τανόησιν ἐπικαλοῦμαι σήμερα τὴν προσοχήν σας καὶ τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν χάριν τοῦ Ἑσταυρωμένου.

1. Ἄς Τὸν ἀτενίσωμεν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Ἰδοὺ ὁ Κύριός μας ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν. Εἶναι γυμνός· διὰ νὰ ἀποδεικνύεται μὲ πόσῃ κακότητι ἐξέσπασαν ἐπ' Αὐτοῦ οἱ ἐχθροὶ Του, διὰ νὰ Τὸν περιβάλουν, ὅπως ἐνόμιζαν, μὲ αἰσχύνῃν. Κρέμαται ἐπὶ ξύλου· διὰ νὰ γίνηται ἀποτρόπαιον καὶ φρικτὸν τὸ μαρτύριόν Του.

Γύρω Του ἀκούει κραυγὰς καὶ κατάρες, ὡς ἀπόβλητος κατάδικος, ποῖος; Αὐτὸς ποὺ «διήλθεν εὐεργετῶν» τοὺς πάντας (Πράξ. ι' 38). Καὶ παραδίδει τὸ πνεῦμα Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὁ Ἀναμάρτητος! Ἀποθνήσκει ἐν μέσῳ πόνων ὁ «ἰώμενος» τοὺς πόνους τῶν ἄλλων καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγου θαυματουργῶν χάριν ἐκείνων ποὺ τώρα Τὸν ἐπότισαν «ἀντὶ τοῦ μάννα χολήν, ἀντὶ τοῦ ὕδατος ὄξος» καὶ ἀντὶ εὐγνωμοσύνης ἐφώναξαν τὸ «ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν».

Ἀλλὰ πῶς λοιπόν; Αὐτὸς ὁ κατάδικος, ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμᾶμενος· αὐτὸς ποὺ ἐγίνε «ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουθένημα λαοῦ» (Ψαλμ. κα' 7)· αὐτὸς λοιπὸν ποὺ εὐρίσκεται στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνίσχυρος, συντετριμμένος καὶ τεταπεινωμένος, αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς μας! Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ θεϊκὴ του δύναμις; Πῶς «δύναμις Θεοῦ ἐστὶν»;

Ναί, ἀγαπητοί. Ὁ Χριστὸς ἐσταυρώθη. Καὶ ἀποθνήσκει ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Τὸ πράττει ὅμως ἐκουσίως. Τὸ δέχεται μὲ τὴν θέλησίν Του. Καὶ τὸ ἔχει προαναγγεῖλει μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας. Προεῖπε ρητῶς· «ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαΐξουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν» (Μάρκ. ι' 33-34).

Ἦτο ἀκόμη γαλήνη. Δὲν εἶχεν ἐκδηλωθῇ τὸ μέγαλο μῖσος ἐναντίον Του. Δὲν εἶχεν ἐκσπάσει ἡ μανία καὶ ἡ κακία τῶν ἐχθρῶν Του. Καὶ ὁ Χριστὸς προλέγει εἰς τοὺς μαθητάς Του «τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν» (αὐτ. 32). Προλέγει συγκεκριμένως λεπτομερείας περὶ τοῦ Πάθους Του. Προλέγει

ποὺ συναρπάσθησαν ἀπὸ τὸν ἡρωϊσμὸ τῶν ἁγίων μαρτύρων. Τότε βασάνισαν τὸν ἅγιον Ἑρμεῖα πάλιν μὲ φρικτὰ βασανιστήρια καὶ ἀκρωτηριασμούς, «ἐκρέμασαν αὐτὸν κατακέφαλα τρεῖς ἡμέρας καὶ τελευταῖον ἀπέκοψαν τὴν τιμὴν τοῦ κεφαλῆν, ἀπελθόντος οὕτω τοῦ ἀοιδίμου στεφανηφόρου εἰς τὰ οὐράνια» (Μέγας Συναξαριστῆς Βίκτωρος).

Ὅτι ἡ τιμὴ πρὸς τὸν ἅγιον μάρτυρα Ἑρμεῖα ἦταν πολὺ διαδεδομένη, ἰδίως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀνέκδοτος Ἀκολουθία ἐορτῆς τοῦ μάρτυρος ὑπάρχει σὲ πολλοὺς Κώδικες (ἀγιορειτικούς, παρισινούς κ.λπ.).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

τὴν παράδοσιν Του εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, τὸν Ἄνναν καὶ τὸν Καϊάφαν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ «ἔθνη», εἰς τὸν Πιλάτον καὶ τὸν Ἡρώδη· καὶ δὴ ὅτι θὰ Τὸν παραδώσουν εἰς αὐτοὺς, «εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι» (Ματθ. κ' 19). Τὸ δὲ κυριώτερον καὶ ἐκπληκτικώτερον — καὶ ἀποστομοτικώτερον, προλέγει ὅτι «τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται» (αὐτόθι). Ἦκούσθη ποτὲ τέτοιο γεγονός; Καί, πρὸ πάντων, ἡ ἐπακολουθήσασα ἐπαλήθευσις τῆς προαναγγελθείσης ἀναστάσεώς Του ἔχει τὸ ὁμοίον της; Ὑπῆρξέ ποτε ἄλλη ὁμοία περίπτωσις;

Λέγει πολλά, εἰς ὅποιον εἶναι ἀπροκατάληπτος καὶ καλῆς διαθέσεως, αὐτὴ ἡ πρόρρησις ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τοῦ Πάθους Του. Καὶ ἡ μέχρι κεραίας ἐπαλήθευσις των, μάλιστα δὲ ἡ αἰσία ἐκβασίς τοῦ θείου δράματος, διὰ τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως, διακηρύσσει περιτράνως ὅτι δὲν εἶναι κοινὸς ἄνθρωπος ὁ Ἑσταυρωμένος. Ἀλλὰ εἶναι Θεάνθρωπος. Καὶ «δύναμις Θεοῦ ἐστίν» εἰς Αὐτόν.

Τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ πάλη Του κατὰ τοῦ διαβόλου, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ὀλεθρίαν κυριαρχίαν του. «Εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου» (Α' Ἰω. γ' 8).

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ τρόπαιον τῆς νίκης του. Ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, «ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον» (Ἐβρ. β' 14).

Μὴ τὸ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε πρὸς τὸ ἐκούσιον Πάθος. Μόνος Αὐτὸς μπορούσε νὰ εἴπῃ τοῦτον τὸν λόγον· «ἐγὼ τίθιμι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν· οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθιμι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν» (Ἰω. ι' 18).

Καὶ ἐκδηλώνει πραγματικά, μέχρι τέλους, τὴν ἐξουσίαν Του καὶ τὴν νίκην Του. Τί καὶ ἂν ἐσταυρώθῃ καὶ ἂν ὑπέστη τὰ φρικτὰ Πάθη; Ἐνα τραῦμα εἶναι ἀπλῶς εἰς τὴν πτέρναν τοῦ Χριστοῦ τὰ Πάθη καὶ ὁ Σταυρὸς. Ἀλλὰ τὸ ἐπλήρωσεν ὁ διάβολος πολὺ ἀκριβά. Ὅπως εἶχεν εἶπει ὁ Θεὸς εἰς «τὸν ὄφιν... τὸν ἀρχαῖον, τὸν καλούμενον Διάβολον καὶ Σατανᾶν» (Ἀποκ. ιβ' 9), «Αὐτὸς (ὁ Χριστὸς) θὰ σοῦ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν, καὶ σὺ ἀπλῶς θὰ τὸν τραυματίσῃς εἰς τὴν πτέρναν» (Γεν. γ' 15). Ὁ Σταυρὸς Του καὶ ὁ θάνατος εἶναι τὰ ἐνδοξα σημεῖα τῶν τραυμάτων τοῦ μεγάλου Νικητοῦ καὶ θριαμβευτοῦ. Ἐρρίφθη ἐκουσίως εἰς τὴν πάλην, διὰ νὰ συντρίψῃ τὸν διάβολον· καὶ τὸν συνέτριψε. Ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του ὅλους ὅσοι — ἀναρίθμητοι ἀνὰ τοὺς αἰῶνας — θὰ ἐλυτρώνοντο

καὶ θὰ ἐκαθαρίζοντο μὲ τὸ αἷμά Του ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας (Α' Ἰω. α' 7).

Πῶς, κατόπιν τούτων, νὰ μὴ ἐπακολουθήσῃ ἡ Ἀνάστασις, ἡ νίκη, ἡ δόξα, ὁ θρίαμβος τοῦ Ἑσταυρωμένου;

2. Ὅταν οἱ ἐχθροὶ Του ἀπεφάσιζαν τὴν ἐξόντωσιν Του· καὶ ὅταν Τὸν ἐβλεπαν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, ἦσαν πλέον βέβαιοι ὅτι εἶχαν ἐπιτύχει τὰ σχέδιά των καὶ ὁ σκοπὸς των. Ἐνόμισαν ὅτι ἐξηφάνισαν τὴν παρουσίαν Του, τὴν φωνὴν Του, τὴν δυνάμιν Του, τὴν ἐπιρροὴν Του. Ἀλλὰ διεψεύσθησαν οἰκτρῶς.

Ὁ Κύριος, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ποὺ ὑψώθη καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀπεδείχθη ὁ Νικητής. Ἐγινε ὁ θριαμβευτής!

Καὶ προηγουμένως βέβαια, ὅταν ἐπιτελοῦσε τὸ μεσσιακόν Του ἔργον, οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀπτὰς ἀποδείξεις τῆς θεϊκῆς Του δυνάμεως. Καὶ ὠμολογοῦσαν «οἱ ὄχλοι λέγοντες ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραὴλ» (Ματθ. θ' 33) καὶ «ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν» (Μάρκ. β' 12)· «ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ» (Λουκ. ζ' 16)· καὶ ὅτι «οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος» (Ἰω. ζ' 46), κατὰ τὰς ἐνδεικτικὰς μαρτυρίας καὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν Σταύρωσιν καὶ τὴν Ἀνάστασιν Του ἡ δυνάμις Του ἀπεκαλύφθη πολὺ περισσότερον· καὶ ἡ δόξα Του διέλαμψε· καὶ διαλάμπει ἀνὰ τοὺς αἰῶνας.

Ἐὰν οἱ ἀρχιερεῖς ποὺ Τὸν κατεδίκασαν, μαζὶ μὲ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους, ἐπεχείρησαν νὰ μειώσουν τὴν φήμην καὶ τὸ μεγαλεῖόν Του, διαδίδοντες ὅτι τάχα πρόκειται διὰ κάποιον «πλάνον»! (Ματθ. κζ' 63) ποὺ παρεπλάνησε τὸν λαόν, αὐτὴ ἡ δολιοφθορὰ δὲν «ἐπίασε»· καὶ δὲν ἐπέτυχεν.

Ἀντίθετα· εἰς τὴν συνέχειαν, καὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὁ Χριστὸς γίνεται τὸ κέντρον καὶ ὁ ἄξων, γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖον στρέφεται ὁ κόσμος.

Ἡ νίκη τοῦ σταυροῦ Του εἶναι περιφανής. Καὶ ἂν ἐκινήθησαν ἐναντίον Του Νέρωνες καὶ Διοκλητιανοὶ καὶ ὁλόκληρος ἡ ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία· καὶ ἂν ἄλλοι πολέμιοι ἐπεχείρησαν νὰ διαμφισβητήσουν τὴν θεότητά Του, μὲ ὅσα ἐγραψαν καὶ διέδοσαν, τίποτε δὲν ἐπέτυχαν. Μόνον αἵματα μαρτύρων ἔχυσαν οἱ ἀνελέητοι διώκται Του. Ἀλλὰ ἡ πίστις εἰς τὸν Σταυρὸν καλύπτει ἤδη εἴκοσι αἰῶνας καὶ ἐκτείνεται καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς μᾶλλον πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος.

(Συνεχίζεται)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΝ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

540. Κατὰ τὴν ἀπόλυση τῆς ἐορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου) προστίθεται τὸ «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...»; Γιατί σὲ μερικὰ Τυπικὰ δὲν καθορίζεται σαφῶς καὶ γιατί νὰ λέγεται «ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν», ἀφοῦ ἡ ἀκολουθία δὲν εἶναι ἀναστάσιμος ἀλλὰ σταυρώσιμος;

541. Κατὰ τὰ μεθέορτα τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν οἱ ἀπολύσεις γίνονται μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς δεσποτικῆς ἐορτῆς. Ἰσχύει τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν ἐορτὴ τῆς Ὑψώσεως; Προστίθεται δηλαδὴ τὸ «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν» στὶς ἀπολύσεις μέχρι τῆς ἀποδόσεως; (Ἐρωτήσεις π. Π.Δ.Μ. καὶ Χ.Τ.).

Ἐκεῖνο ποὺ ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ διευκρινισθεῖ εἶναι ὅτι στὰ ἀρχαῖα Τυπικὰ καὶ Ἱερατικά εἶναι μάταιο νὰ ἀναζητήσῃ κανεὶς μαρτυρίες γιὰ τὸ ποῖα ἦταν ἡ μορφή τῆς ἀπολύσεως κατὰ τὴν ἐορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ γενικὰ ὅλων τῶν παραλλαγῶν τῆς στῆ σημερινῇ πράξει. Ὁ ἀρχικὰ ἀπλὸς ἀπολυτικὸς τύπος, τὸ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν», ἐπαυξήθηκε βαθμὶδὸν μὲ νέα ἀπολυτικά στοιχεῖα καὶ ἐπανειλημμένες εὐλογίες, ἰδίως στῇ μοναχικῇ λειτουργικῇ παραδόσῃ, καὶ γινόταν ἐξ ἔθους καὶ ἀπὸ μνήμης. Ἐπομένως μόνον τὰ νεώτερα λειτουργικὰ βιβλία εἶναι κατ' ἀνάγκην οἱ πηγές, στὶς ὁποῖες μπορούμε νὰ προστρέξουμε. Ἡ πρώτη διαπίστωση εἶναι ὅτι ἡ ἀπόλυση τῆς ἐορτῆς τῆς Ὑψώσεως εἶναι ἡ ἀναστάσιμη («Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...»). Ἐτσι γράφεται στὰ ἐν χρήσει Τυπικὰ - Ἡμερολόγια, σὲ Τυπικὰ καὶ σὲ Ἱερατικά. Ἐχῶ ὅμως τὴν ἐντύπωση ἀπὸ τὴ σχετικὴ ἀναδίφηση στὶς ἐντυπες ἐκδόσεις ὅτι στὶς δοκιμότερες ἀπὸ αὐτές, ἐνῶ παρατίθενται οἱ ἄλλες ἀπολύσεις τῶν δεσποτικῶν ἐορτῶν δὲν ὑπάρχει εἰδικὴ ἀπόλυση γιὰ τὴν ἐορτὴ τῆς Ὑψώσεως. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς τυχαῖο. Στὶς ἴδιες ἐκδόσεις, καμιά φορὰ στὴν ἐπομένη σελίδα, ὑπάρχουν τὰ εἰσοδικὰ καὶ σ' αὐτὰ ἀναφέρεται τὸ εἰδικὸ εἰσοδικὸ τοῦ Σταυροῦ («Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν...»). Ἐπὶ πλέον οὔτε τὸ Τυπικὸ τοῦ Ἀγίου Σάβα, οὔτε τὸ Τυπικὸ τοῦ Κωνσταντίνου κάνουν λόγο περὶ εἰδικῆς ἀπολύσεως, ἐνῶ σημειώνουν τὸ εἰσοδικὸ τῆς Ὑψώσεως. Ἡ ἀσάφεια ὑπάρχει ἐν μέρει καὶ στὸ ἐν χρήσει Τυπικὸ τοῦ Βιολάκη. Καὶ αὐτὸ ἀναγράφει τὸ γνωστὸ εἰσοδικὸ, ὅχι ὅμως καὶ τὸ «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν» στὴν ἀπόλυση, ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι κάνει στὶς ἄλλες δεσποτικὲς ἐορτές, ὅπου ἀπαραιτήτως δηλώνει τὴν σχετικὴ ἀρκτικὴ φράση τῆς ἀπολύσεως. Στὴν προθεωρία ὅμως, στὴν «περὶ τῆς ἀπολύσεως ἐν γένει» εἰδικὴ παράγραφο, γράφει: «Ἐν τῇ ἐορτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου

Σταυροῦ λέγεται ἡ ἀναστάσιμος ἀπόλυσις οἷα ἂν ἡμέρᾳ τύχοι ἡ ἐορτὴ, καθότι ἐν τῷ ὁρθρῳ λέγομεν τὸ "Ἀνάστασιν Χριστοῦ"» (ἐκδοσὴ Μ. Σαλιβέρου, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 14). Τὴν τυπικὴ αὐτὴ διάταξη θὰ σχολιάσουμε ἀργότερα. Μπορεῖ ὅμως κανεὶς νὰ ἐπισημάνει καὶ ἄλλα περιεργὰ καὶ ἀνακόλουθα. Ἄν θεωρηθεῖ ὅτι ὡς δεσποτικὴ ἐορτὴ ἡ Ὑψωσις ἔχει εἰδικὸ χαρακτηριστικὸ στὴν ἀπόλυση, θὰ ἔπρεπε, κατὰ τὸν γενικὸ κανόνα ποὺ ἰσχύει σ' ὅλες τὶς παράλληλες περιπτώσεις, ὁ τύπος αὐτὸς τῆς ἀπολύσεως νὰ διατηρεῖται σ' ὅλη τὴν περίοδο τῶν μεθεορτῶν καὶ στὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐορτῆς. Αὐτὸ ὅμως δὲν συμβαίνει ἢ τουλάχιστον δὲν μαρτυρεῖται ἀπὸ πούθενά.

Δεύτερο, θὰ ἔπρεπε ὁ τύπος τῆς ἀπολύσεως νὰ συνάδει πρὸς τὸ εἰσοδικὸ, τὸ ὁποῖο ἡ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ λέξιν ἢ σχεδὸν κατὰ λέξιν σ' ὅλες τὶς παρόμοιες περιπτώσεις. Ἀντίθετα ἐδῶ, τὸ μὲν εἰσοδικὸ καὶ τὸ ἐφύμνιο τοῦ τρίτου ἀντιφώνου εἶναι σταυρώσιμα («Σῶσον ἡμᾶς... ὁ δι' ἡμᾶς σταυρωθεὶς...»), τὸ δὲ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀπολύσεως ἀναστάσιμο («Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...»). Ἡ τυχὸν θεολογικὴ αἰτιολογία, ὅτι σταυρὸς καὶ ἀνάστασις συμπορεύονται καὶ ἡ ἐορτὴ ἔχει «σταυροαναστάσιμον» χαρακτῆρα, δὲν εὐσταθεῖ. Κατὰ τὸν ἴδιο λόγον καὶ ἡ Πρόοδος καὶ ἡ Εὐρεσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ (1η Αὐγούστου, 6η Μαρτίου ἀντίστοιχα) θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἀναστάσιμες ἀπολύσεις. Ἀκόμη δὲ περισσότερο οἱ ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἐορτὴ τῆς Ὑψώσεως ἀποτελεῖ μιὰ ἐορτολογικὴ ἀναδίπλωση. Αὐτὴ ὅμως σαφῶς καὶ ἀναμφισβήτητα ἔχει τὶς καλῶς μαρτυρούμενες δικές τῆς σταυρώσιμες ἀπολύσεις («Ὁ ἐμπνυσμούς...», «Ὁ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους...»). Τὰ νεώτερα Ἀγιορειτικὰ Τυπικὰ ἢ δὲν κάνουν λόγο περὶ εἰδικῆς ἀπολύσεως, ὅπως τὸ Τυπικὸ τοῦ Ἀγίου Σάβα, ἢ δὲν γνωρίζουν εἰδικὴ ἀπόλυση, ὅπως καὶ τὸ Σλαβωνικὸ Τυπικόν, ἢ δύνουν μιὰ χαρακτηριστικὴ διευκρίνηση, ποὺ ἀκριβῶς ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀνωτέρω διαπίστωση: «Εἰς τὴν ἀπόλυσιν λέγομεν "Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς..."» ὅταν τύχη Κυριακὴ ἢ Ὑψωσις, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἡμέρας "Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς"» (Τυπικὸ Μεθοδίου καὶ Ἱ. Μονῆς Διονυσίου). Αὐτὴ φαίνεται πὼς εἶναι ἡ ἀκριβὴς πράξις.

Πὼς τώρα συσχετίσθηκε τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...» τοῦ ὁρθρου μὲ τὴν ἀναστάσιμη ἀπόλυση; Πράγματι τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...» συμβαδίζει μὲ τὴν ἀπόλυση «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...» κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς ἀποδόσεώς του καὶ κατὰ τὸ ἐβδομαδιαῖο Πάσχα, τὶς Κυριακές. Ὅταν δὲ

ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ*

Του κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Στὸ τέλος τῆς κατανυκτικῆς τελετῆς γιὰ τὴν κουρὰ τῆς πρώτης μοναχῆς τοῦ Ἱουχαστηρίου «Ἡ Παναγία τῶν Βρουύλων» μίλησε ὁ πατὴρ Γαβριὴλ Τσάφος. Ἡ ὁμιλία του διακρινόταν γιὰ τὴν ἀπλότητα, πηγαιότητα καὶ τὸ αὐθόρμητο προσωπικὸ - βιωματικὸ ἐκφραστικὸ ὕφος τοῦ ὁμιλητοῦ, ποὺ πάντοτε συναρπάζουν τοὺς ἀκροατές του καὶ συγκινοῦν ἰδιαίτερος τοὺς νέους καὶ τὶς νεάνιδες, ποὺ ἐλκύονται ἀπὸ τὴ δρᾶσι του καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔχουν γίνει καὶ γίνονται συνεργάτες του. Ἡ ὁμιλία αὐτή, ὅπως ἀπομαγνητοφωνήθηκε, ἦταν ἢ ἐξῆς:

Θεοφιλέστατε,

Θὰ ἤθελα τὴν εὐχή σας δύο λόγια νὰ πῶ καὶ γιὰ τὶς ἑκατοντάδες τῶν ἀνθρώπων ποὺ εἶναι ἔξω στὴν πλατεία, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εἶναι μέσα στὸ ἐκκλησάκι καὶ δίπλα στὸ παρεκκλήσιο. Πρὶν ἀπὸ 22 χρόνια ξεκινήσαμε μέσα στὸ ἐκκλησάκι μὲ διορισμό, ποὺ ὁ γέροντάς μας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ μοῦ ἔδωσε μαζί μὲ τὴν εὐχή του καὶ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 134 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

συμπέσει δεσποτικὴ ἐορτὴ σὲ Κυριακὴ δὲν λέγονται καὶ τὰ δύο. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι οὔτε ἀναγκαῖο οὔτε ἀπόλυτο. Ἀπλὰ σημαίνει ὅτι ὁ ὀρθρος εἶναι ἀναστάσιμος, ὅταν λέγεται τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...» ἢ δὲν εἶναι ὅταν ἐπικρατεῖ τὸ θέμα τῆς δεσποτικῆς ἐορτῆς. Ὁμοίως κατ' ἀναλογίαν καὶ ἡ θεία λειτουργία ὅταν κατακλείεται ἢ δὲν κατακλείεται μὲ τὸ «Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν...». Ὑπάρχουν ὅμως δύο περιπτώσεις, ποὺ δείχνουν ὅτι ἡ σύνδεση τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ἐπιχείρημα γιὰ νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ στὴν Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἢ ἀναστάσιμη ἀπόλυση: Ἡ ἐορτὴ τῆς Ἀναλήψεως καὶ ἡ Ὑπαπαντή, ἂν συμπέσουν μὲ Κυριακὴ. Καὶ στίς δύο αὐτὲς ἐορτὲς ἔχουμε μὲν τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...» στὸν ὀρθρο, ἔχουν ὅμως εἰδικὴ ἄλλη ἀπόλυση («Ὁ ἐν δόξῃ ἀναληφθεὶς...», «Ὁ ἐν ἀγκάλαις τοῦ δικαίου...»). Τρίτη περίπτωση εἶναι ἡ Ὑψωση, ὅπου τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...», ποὺ μαρτυρεῖται ἀπὸ ὅλες τὶς πηγές, συνδυάσθηκε μᾶλλον μὲ τὴν τριπλὴ ἀναφορά στὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου, παρὰ μὲ τὴν, τριπλὴ ἐπίσης, μνεῖα τῆς ἀναστάσεως.

πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο μόνο «εὐχαριστῶ» θέλω νὰ πῶ. Ὅταν μὲ ἔβλεπε, δὲν μὲ ἔλεγε «Γαβριήλ» ἀλλὰ «Γαβριηλάκο» πάντοτε. Καὶ ὅταν πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ τὸν εἶδα, μολονότι ἔχει τὰ προβλήματα τῆς υγείας του, θυμόταν τὸ «Γαβριηλάκο» καὶ ὄχι τὸ «Γαβριήλ». Ἐγὼ θέλω νὰ πῶ «εὐχαριστῶ» στὸν Γέροντά μας, στὸν Ἀρχιεπίσκοπό μας, γιατί δὲν μοῦ χάλασε κανένα χατήρι. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶχαμε τὴ δυνατότητα μὲ τὶς διοικητικὲς εὐθύνες, ποὺ ἔχει πάντοτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, νὰ τὸν βλέπω με συχνά. Ὅμως πραγματικά, διὰ μέσου τῶν συνεργατῶν του, ἀναδείχθηκε γιὰ μᾶς πραγματικὸς πατέρας. Θεοφιλέστατε, λέγω καρδιακὰ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Τὸ λέγω πίσω του, τὸ λέγω καὶ μπροστά του. Δὲν ζητῶ, οὔτε θέλω τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνον· μόνο «εὐχαριστῶ» θέλω νὰ τοῦ πῶ.

Θέλω κατόπιν, Θεοφιλέστατε, νὰ πῶ σὲ σᾶς «εὐχαριστῶ». Μᾶς ἀγκαλιάσατε καὶ παρακολουθώντας σας τὶς λίγες φορὲς, ποὺ ἔχω ἔλθει στὸ Γραφεῖο σας, εἶδα ὅτι ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀγκαλιάζετε, ὄχι τὸν Γαβριήλ διότι τὸν λένε Γαβριήλ, οὔτε τὸν Σεραφεῖμ διότι τὸν λένε Σεραφεῖμ. Νὰ σᾶς δίνη ὁ Χριστὸς πάντοτε, μέχρι νὰ κλείσετε τὰ μάτια σας, αὐτὴν τὴν ἀγάπη ποὺ ἔχετε. Ξεκουράζετε τοὺς ἀνθρώπους, Θεοφιλέστατε. Ἐρχεται κανεὶς στὸ Γραφεῖο σας καὶ φεύγει χαρούμενος. Νὰ σᾶς δίνη ὁ Χριστὸς υγεία καὶ νὰ σᾶς ἀνταποδίδῃ ὅση ἀγάπη μᾶς ἔχετε δώσει.

Θέλω νὰ εὐχαριστήσω σήμερα, Θεοφιλέστατε, πρῶτα ἀπὸ ὅλους τοὺς συνεργάτες μου ἐδῶ. Δὲν θὰ μπορούσε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια νὰ γίνῃ τίποτε, ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν αὐτοὶ οἱ πολύτιμοι συνεργάτες. Ξεκινώντας ἀπὸ τὸν πιὸ στενὸ σήμερα, τὸν πατέρα Ἀνθιμο, μέχρι τὸ πιὸ - πιὸ ἄγνωστο παιδί, τὴν ἄγνωστη γιαγιά, ποὺ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή φέρουν τόσον πολλὰ φαγητὰ πρὸς ἐνίσχυσι τοῦ ἔργου.

Ἐπειτα θέλω νὰ εὐχαριστήσω τοὺς καλοὺς γονεῖς τῆς Ἀναστασίας τῆς τωρινῆς μοναχῆς Φιλοθέης, τὸν κύριο καὶ τὴν κυρία Ἰωαννίδου. Ἡ ἀδελφὴ Φιλοθέη ἔχει ρίζες ἀπὸ τὰ Βουρλά τῆς Σμύρνης καὶ ἀπὸ τὴν Κύπρο, ἀλλὰ οἱ γονεῖς της εἶναι Ἑλληνο - αἰγυπτῶτες, Ἀλεξανδρινοὶ ἄρχοντες. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, ποὺ ἦλθε ἐδῶ ἡ Ἀναστασία, δὲν εἶχαν καθόλου ἀγωνία γιὰ τὸ τί θὰ

κάνη κοντά μας. Την ἄφησαν καὶ μπορῶ τώρα πλεον νὰ πῶ ὅτι ἡ ἀδελφὴ Φιλοθέη ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα, πού ἦλθε ἐδῶ, λειτούργησε ὡς δόκιμη μοναχή. Μόνον τὸν πρώτο μῆνα πρόλαβε νὰ εἶναι ἓνα ἀγριμάκι. Ἦλθε μὲ φουντωμένα μαλλιά, μ' ἓνα μπλου - τζὴν στενὸ παντελόνι, ἀλλὰ μέσα σ' ἓνα μῆνα ἦταν πραγματικὰ ἀγνώριστος ἄνθρωπος, πάντοτε ἀνοιχτὴ στὸν Θεό. Καὶ λέγω στὰ παιδιὰ στὸ μοναστήρι καὶ στὰ παιδιὰ ἐδῶ στὴν ἐνορία: «Ὅσο γνωρίζω ἐσᾶς, τόσον περισσότερον ἐκτιμῶ τοὺς γονεῖς σας». Αὐτό, πού λέγω, δὲν εἶναι ξεκάρφωτο. Ἡ Ἀναστασία ἦταν ἀνοιχτὴ στὸν Θεό, ξεπέρασε τὴν δύσκολη ἐφηβικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία καὶ σήμερα εἶναι αὐτὴ ἡ μοναχή, πού βγήκε ἀπὸ τὰ χέρια σας καὶ ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπό μας. Θέλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη, πού δείξατε. Θέλω νὰ εὐχαριστήσω ὅλους τοὺς ἀνθρώπους αὐτῆς τῆς περιοχῆς γιατί, ὅπως ἀγαποῦν καὶ τοὺς ἄλλους ἱερεῖς τῆς περιοχῆς, ἀγαποῦν κι ἐμᾶς πάρα πολύ. Ὅταν ἦλθα ἐδῶ στὸ ἐκκλησάκι, Θεοφιλέστατε, πού ἤθελα νὰ ἔλθω, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τότε διὰ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου ἐπέμενε νὰ πάω σὲ μεγάλη ἐνορία. Ἐγὼ ὅμως ἐπέμενα νὰ ἔλθω σ' αὐτὸ τὸ ἐκκλησάκι, διότι ἔκανα Κατηχητικὸ ἐδῶ καὶ τὸ εἶχα ἀγαπήσει πάρα πολὺ καὶ ἐπέμενα, ἐπέμενα, ἐπέμενα. Μιὰ μέρα μὲ παίρνει τηλέφωνο στὸ σπίτι ὁ Πρωτοσύγκελλος. Ἐλεῖπα. Ὅταν γύρισα, μοῦ λέγει ἡ μητέρα μου: «Σὲ ζητάει ὁ Πρωτοσύγκελλος. Νὰ τὸν πάρης τηλέφωνο στὸ σπίτι του». Τὸν παίρνω τηλέφωνο καὶ μοῦ λέγει: «Ἐλα νὰ συζητήσουμε γιὰ νὰ ἰδοῦμε τι θὰ κάμουμε, ἀφοῦ σὺ ἐπιμένεις». Τὴν ἄλλη ἡμέρα, πού πῆγα, εἶχαν ἔτοιμο τὸν διορισμό μου γιὰ τὸν Ἅγιο Ἀνδρέα. Ὅταν ἦλθα ἐδῶ, δὲν εἶχα διαχειρίσι οἰκονομικὴ καὶ δὲν εἶχα χρήματα, διότι τὰ ἔσοδα πηγαίνουν στὸ Ἀσυλὸ Ἀνιάτων. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ὅμως δὲν μᾶς στέρησαν τίποτε. Ὅ,τι θέλομε νὰ φτιάξουμε, τὸ κάνουμε πλουσιοπάροχα, χωρὶς νὰ εἶναι αὐτὸ εἰς βάρος τῆς φιλανθρωπίας, πού θὰ ἔπρεπε νὰ κάνη τὸ ἐκκλησάκι αὐτό, ἰδιαίτερα στὰ νέα παιδιὰ. Δηλαδή δὲν μείναμε στὰ τοῦβλα καὶ στὰ ντουβάρια. Ἐπιμείναμε στὸ θέμα τῆς φιλανθρωπίας. Θέλω νὰ εὐχαριστήσω πάρα πολὺ τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς.

Θέλω ἐπίσης νὰ εὐχαριστήσω τοὺς ἀνθρώπους, πού σήμερα ἦλθαν κοντά μας. Ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀναφέρω ὅλους ἀνεξαίρετως ξεχωριστά. Εἶναι κληρικοὶ ἀπὸ πολλὰς Ἱ. Μητροπόλεις. Ἀναφέρω εἰδικὰ τῖς Ἡγουμένισσες καὶ τοὺς Ἡγουμένους. Εἶναι ὁ Ἡγούμενος ἀπὸ τὸν Ἅγιο Συμεὼν

τὸν Νέο Θεολόγο. Εἶναι οἱ πατέρες ἀπὸ τὸν Ὅσιο Δαβὶδ στὴν Εὐβοία. Εἶναι οἱ πατέρες ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Σαγματᾶ καὶ ὁ Γέροντας ὁ Ἡγούμενος. Εἶναι ἡ Γερόντισσα ἀπὸ τὴ Μονὴ Καλογραιῶν, τὸ περίφημο παλαιὸ μοναστήρι τῆς Καλαμάτας. Ἦλθαν ὅλες οἱ ἀδελφές ἀπὸ τὴν Ἱ. Μονὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὸ Μαῖσδ τῆς Κορινθίας μαζί μὲ τὸν Γέροντά τους πατέρα Νήφωνα (ἔπρεπε νὰ φύγουν λίγο πιὸ νωρίς). Τοὺς εὐχαριστῶ. Εἶναι ἡ ἀδελφὴ Σοφία ἀπὸ τὸ Essex, πού γιὰ μᾶς εἶναι εὐλογία καὶ εὐλογημένη ἐκπροσώπησις. Σήμερα συνώδευσαν καὶ παρέδωκαν στὰ χέρια σας τὴν ἀδελφὴ Φιλοθέη ἡ γερόντισσα Νυμφοδόρα τῆς Ἱ. Μονῆς Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Μαρκοπούλου Ὁρωποῦ καὶ ἡ Γερόντισσα Αὐγουστίνη ἀπὸ τὴν Φαράν, ἀπὸ τὸ γυναικεῖο μοναστήρι τοῦ Σινᾶ. Θέλω ἰδιαίτερα νὰ τονίσω τὴν παρουσίαν τους ἐδῶ καὶ νὰ τοὺς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη, πού ἔδειξαν, καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη πού μᾶς ἔχουν δώσει ἕως σήμερα. Εἶναι ὁ πατὴρ Συμεὼν, Περουβιανὸς ἀπὸ τὸ Ἅγιο Ὅρος, πού τὸ μεσημέρι κατέβηκε ἀπὸ τὸ Ὅρος καὶ μὲ τὸ ἀεροπλάνο προσπάθησε νὰ εἶναι ἐδῶ στίς 7.30 μ.μ. Εἶναι πατέρες ἀπὸ διάφορες Ἱ. Μητροπόλεις. Θέλω νὰ τοὺς εὐχαριστήσω. Θέλω νὰ εὐχαριστήσω τὸν Δήμαρχό μας, πού μᾶς ἔστειλε μιὰν πολὺ - πολὺ συγκινητικὴ καὶ τρυφερὴ ἐπιστολή, προσωπικὴν ἐπιστολή, πού δὲν τὴν ἔγραψαν γραμματεῖς του. Εὐχαριστῶ τὸν κ. Πρύτανι, ὁ ὁποῖος ὅταν ἐγὼ ἤμουν φοιτητής, ἦταν Πρύτανης, τὸν κ. Εὐάγγελο Θεοδώρου, πού εἶναι σήμερα κοντά μας μὲ τὴ σύζυγό του. Εὐχαριστῶ τὴν κυρία Ψαρούδα - Μπενάκη καὶ τὴν κυρία Ἄννα Συνοδινού καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὅλους θέλω νὰ τοὺς εὐχαριστήσω.

Στὸ ἐπόμενο τεῦχος τοῦ «Ἐφημερίου» θὰ παρουσιάσωμε τὸ ὑπόλοιπο μέρος τῆς ὁμιλίας τοῦ πατρὸς Γαβριήλ, τὸ ὁποῖο κατ' ἐξοχὴν εἶναι φορτισμένο μὲ τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο.

(Συνεχίζεται)

Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως, ΑΓΙΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ἀνατύπωσις 1995, σσ. 483.

Τὸ ἀπὸ ἐτῶν ἐξαντηλμένο «Ἀγιολόγιον», κλασικὸ στὸ εἶδος του, ἀνατυπώθηκε καὶ κυκλοφορεῖ, μὲ προλεγόμενα τοῦ ὁμοτ. Καθηγητοῦ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Διευθυντοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιοδικῶν. Πρόκειται γιὰ πολὺτιμο βοήθημα τῶν φιλαγίων καὶ τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὰ Συναξάρια τῶν ἀθλητῶν τῆς ὀρθοδόξου Πίστεως.

Ο Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΙ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ἱεροκέρυκος

5. Σκληραγωγία

Γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς σκληραγωγίας τοῦ χριστιανοῦ κάνει λόγο καὶ σὲ ἄλλες ὁμιλίες του ὁ ἱ. Χρυσόστομος συμβουλεύοντας τοὺς γονεῖς νὰ ἐφαρμόσουν τὴν ἀρχὴ αὐτὴ ὅχι μόνο στὰ ἀγόρια, ἀλλὰ καὶ στὰ κορίτσια τους. Μὲ ὀξύτητα καταφέρεται κατὰ τῆς πολυτέλειας καὶ τῆς ἐπιτηδευμένης ἐξωτερικῆς ἐμφάνισης τῶν παιδιῶν. Ἐπιπλήττοντας τοὺς γονεῖς, ποὺ ἀρέσκονταν νὰ στολίζουν ὑπέρμετρα τὰ παιδιὰ τους, ἔλεγε: «Γιατί τοῦ κρεμᾶς στολίδια στὸ λαιμό; Παιδαγωγὸ καλὸ θέλει τὸ παιδί σου, γιὰ νὰ τὸ παιδαγωγήσῃ. Χρυσὰφικὰ δὲν τοῦ χρειάζονται. Ὑστερα τοῦ ἀφήνεις καὶ μακρὰ μαλλιά καὶ τὰ κτενίζεις πρὸς τὰ πίσω, καὶ ἔτσι ἐκθιλύνεις τὸ ἀγόρι νύνοντάς το σὰν νὰ ἦταν κορίτσι, καὶ τοῦ ἐξασθενίζεις τὴν ῥώμην τῆς ἀνδρικῆς του φύσεως. Καὶ μάλιστα πολλοὶ φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ κρεμοῦν καὶ χρυσὰ σκουλαρίκια στὰ ἀφτιά τῶν ἀγοριῶν τους»⁵⁸.

Στὸν ἴδιο ἐπίσης ἔντονο πλὴν πατρικὸ τόνο ὁ φιλόστοργος Πατέρας μας ἠλεγξε τοὺς νέους τῆς Ἀντιοχείας, διότι ἀκολοιθοῦσαν τὴν ἐξεζητημένη μόδα τῆς ἐποχῆς των. Γενικὰ τὴ μόδα τὴν ὀνόμαζε βλακεία⁵⁹.

6. Ἀγνότητα

Παρομοιάζοντας ὁ ἱ. Χρυσόστομος τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ μὲ πόλη καὶ τίς αἰσθήσεις τοῦ σώματος μὲ πύλες προετοίμαζε ἔτσι τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς γονεῖς στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν παιδιῶν τους. Προπάντων γιὰ τὴ διαφύλαξη τῆς ἠθικῆς των ἀγνότητος. «Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἃς ἀνατρέφουμε τὰ παιδιά, ἐδίδασκε. Καὶ σ' ὅλα τ' ἄλλα, καὶ προπάντων στὸ θέμα τῆς σωφροσύνης. Διότι γιὰ τίποτε δὲν πρέπει τόσο νὰ ἐνδιαφερόμαστε καὶ νὰ φροντίζουμε τοὺς νέους, ὅσο γιὰ τὴ σωφροσύνη καὶ τὴ σεμνότητα»⁶⁰.

Ἀκόμη ἐτόνιζε πόσο ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἀντίληψη πολλῶν, δυστυχῶς, γονέων, ποὺ νομίζουν πῶς στὸ θέμα τῆς ἠθικῆς καθαρότητος ὀφείλουν

νὰ ἐνδιαφέρονται μόνο γιὰ τὰ κορίτσια τους. Ὅχι, τοὺς ἔλεγε! Καὶ οἱ νέοι πρέπει νὰ ἀπολαμβάνουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γονέων τους στὸ θέμα τῆς ἠθικῆς διαγωγῆς καὶ συμπεριφορᾶς. Καὶ μάλιστα πρὸ πολὺ ἀπὸ τὰ κορίτσια. «Τῶν θαλαμειομένων παρθένων μᾶλλον ἡμῖν οἱ νέοι φυλαττέσθωσαν»⁶¹.

Αὐτὴν τὴν ἠθικὴ ποιότητα ζωῆς ὁραματιζόταν ὁ ἁγ. Ἰωάννης γιὰ τὴ χριστιανικὴ νεότητα. Νὰ ἀγωνίζεται τὸν καλὸν ἀγώνα τοῦ ἐναρέτου καὶ ἀγνοῦ βίου, καθοδηγούμενη ἀπὸ χριστιανοὺς γονεῖς καὶ παιδαγωγούς, ποὺ θὰ οἰστροηλοῦνταν, ὅπως ἐκεῖνος, ὅπως ἡ ἀγία καὶ σεμνότατη μητέρα του, ἀπὸ τὰ ὠραῖα καὶ ἀθάνατα Εὐαγγελικὰ ἰδεώδη. Ἐπίστευε ὅτι τὸ καλύτερο στολίδι τοῦ χριστιανοῦ νέου εἶναι ἡ σωφροσύνη, ἡ ἀγνότητα. «Τίποτε πρὸ φυσικὸ στολίδι γιὰ ἐκείνη τὴν ἡλικία, ἀπὸ τὸ στεφάνι τῆς σωφροσύνης καὶ τὸ νὰ ἔλθῃ σὲ γάμου κοινωνία καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἠθικὴ βρωμιά».

Ἀκριβῶς δὲ ἐπειδὴ τέτοιο ἠθικὸ χαρακτήρα προσέδιδε ὁ ἱ. Χρυσόστομος στὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν, γι' αὐτὸ δὲν δίσταζε νὰ προτείνει στοὺς ὑπευθύνους τῆς ἀγωγῆς σὰν θετικὸ παράγοντα στὸ ἔργο τους τὴ συμβολὴ τῶν μοναστηριῶν. «Μετὰ τοὺς γονεῖς ἡ χρυσοστομικὴ παιδαγωγία δίδει ἰδιαίτεράν σημασίαν, ὥς εἰς παράγοντας ἀγωγῆς, εἰς τὰ μοναστήρια, δοθέντος ὅτι εἰς τοὺς καιροὺς αὐτοῦ ταῦτα συνεδύαζον ἀρμονικῶς τόσο τὴν ἐκπαίδευσιν ὅσον καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἀγωγήν. Χωρὶς νὰ ἔχη τὴν ἀξίωσιν νὰ ὀργανώσῃ στρατὸν μοναχῶν ἐκ νέων, συνιστᾷ εἰς ὅλους νὰ διέλθουν ἐπὶ ὠρισμένον καιρὸν εἰς τὸ μοναστήριον, διὰ νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὴν «φιλοσοφίαν» καὶ μόνον ἔπειτα, ὠριμοὶ, νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς ἄλλας σπουδὰς»⁶².

(Συνεχίζεται)

58. Ἐνθ. ἀν. σ. 193.

59. Βλ. περ. «Σάμπιγξ Ὁρθοδοξίας», Ἰούν. 1976 τ. 94, σ. 163.

60. Ἱ. Χρυσ., Περὶ Ἀννης Α', 709Ε-710Α, ΑΑΠ 31.

61. Αὐτόθι 710C.

62. Κ. Κορνιτσέσκου, μνημ. ἔργ. σ. 86.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 141 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐκπαιδευτικά προγράμματα καὶ ἐμπειρίες ζωῆς.

Ἐνα σπουδαῖο ζήτημα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ σημερινοὶ ἐκπαιδευτικοί, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν βαθμίδα στὴν ὁποία ὑπηρετοῦν, εἶναι ὁ ἐμπλουτισμὸς καὶ ἡ ἀνανέωση τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων. Τὸ πὼς δηλαδὴ θὰ περιλάβουν σ' αὐτὰ τὶς νέες γνώσεις ποὺ συνεχῶς συσσωρεύονται σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς γνώσεως. Καὶ ἂν τὶς περιλάβουν, πὼς θὰ ἐκπαιδεύσουν τελικὰ τὰ νέα παιδιά γιὰ νὰ μποροῦν καὶ αὐτὰ στὴ συνέχεια νὰ τὶς μεταδώσουν. Τοὺς ἀπασχολεῖ ἀκόμα καὶ τὸ ποῖα ἀγωγή θὰ χρησιμοποιήσουν ὥστε οἱ ἴδιοι νὰ γίνουν κατάλληλοι φορεῖς τῶν νέων αὐτῶν γνώσεων. Δὲν ἀρκεῖ νὰ μεταδίδουμε ἢ νὰ ἀναμεταδίδουμε κάτι. Μαζὶ μὲ τὴ μετάδοση ἀπαιτεῖται νὰ δοθεῖ καὶ τὸ πλαίσιο ἀναφορᾶς καὶ οἱ ἐρμηνευτικὲς ἀρχὲς μὲ τὴ βοήθεια τῶν ὁποίων θὰ γίνουν ἀποδεκτὲς οἱ νέες γνώσεις. Καὶ μάλιστα γνώσεις ἰδιαίτερα συνδεδεμένες μὲ ψυχολογικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, μὲ καταστάσεις συναισθηματικὰ φορτισμένες καὶ οἰκονομικὰ ἐπιβαρυνμένες.

Πὼς νὰ κατατάξεις τὶς βιωματικὲς ἐμπειρίες στὰ πρὸς διδασκαλία γνωστικὰ ἀντικείμενα τῶν ἀνθρωπολογικῶν ἐπιστημῶν; **Πὼς νὰ διερευνήσεις** τὶς ἐμπειρίες αὐτὲς καὶ πὼς ἀκόμα νὰ ἐφαρμόσεις τὰ πορίσματα αὐτῶν τῶν ἐρευνῶν; Ὅπωςδήποτε ἔχει ἐπιτελεσθεῖ μεγάλη πρόοδος στὴ μελέτη αὐτῶν τῶν θεμάτων καὶ στὴν ὁργάνωση τῶν σπουδῶν τους. Γιὰ παράδειγμα ἀναφέρουμε θέματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ τρίτου κόσμου, τὶς γυναικεῖες σπουδές, τὸ φανατισμὸ, τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα, τὴ φτώχεια, τὸν κοινωνικὸ ἀποκλεισμὸ κ.ἄ. Ἀσφαλῶς ὁ κατάλογος δὲν ἐξαντλεῖ τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα καὶ θέματα.

Σιγὰ - σιγὰ ὅλο καὶ ἀναπτύσσονται μαθήματα, τομεῖς καὶ τμήματα στὰ Πανεπιστήμια ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὰ τὰ ζητήματα, παράλληλα μὲ τὶς Σχολὲς Κοινωνικῆς Ἐργασίας ὅπου ἀνέκαθεν ἐκαλλιεργεῖτο ἡ διδασκαλία καὶ ἡ ἐφαρμογὴ μαζὶ μὲ τὴν προσπάθεια διερευνήσεώς τους. Σὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς χώρους ἐπιχειρεῖται συστηματικὰ καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ἱστορικῶν δεδομένων καὶ τῶν ἐμπειριῶν ποὺ ἔχουν ἀποκτηθεῖ στὸ μεταξὺ ἀπὸ διαφόρους φορεῖς καὶ ἰδρύματα στοὺς τομεῖς αὐτούς. Ἔτσι γίνεται μία ἀνακύκλωση τῶν γνώσεων ποὺ ἐγκοιτώνονται σὲ προγράμ-

ματα ἐκπαίδευσης καὶ ἐπιμόρφωσης.

Σὲ ὅλη αὐτὴ τὴ νέα διαδικασία δὲν μποροῦσε νὰ παραμείνει ξένη καὶ ἡ Θεολογικὴ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ὡς χαρακτηριστικὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πάντοτε εὐαίσθητη στὸ νὰ συλλαμβάνει τὶς ἀνάγκες κάθε ἐποχῆς καὶ νὰ τὶς φωτίζει κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἀγ. Γραφῆς καὶ τῆς Ἱ. Παραδόσεως. Εἴτε ξεκινώντας ἀπὸ θεωρητικοὺς προβληματισμοὺς εἴτε ἀπὸ πρακτικὲς διαπιστώσεις, γεφυρώνοντας πράξη καὶ θεωρία, ἀρθρώνοντας λόγο ἐμπρακτο καὶ στοιχειοθετώντας πράξη ἐλλόγιμη, προτείνει ἀνάλογα μὲ τὶς ἐποχὲς καὶ τὶς περιστάσεις τὸ δέον καὶ τὸ πρέπον γενέσθαι.

Ἐρευνα καὶ ἐκπαιδευτικὴ πρακτικὴ.

Μέσα ἀπὸ ἐμπεριστατωμένη παραδείγματος χάριν θεολογικο-ιστορικὴ ἔρευνα γιὰ τὸ θεσμὸ τῶν διακονιστῶν στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία προέκυψε μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμο ἡ ἀνάγκη γιὰ ἀνασύσταση καὶ ἀναμόρφωσή του¹. Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνέλαβε στὴ δεκαετία τοῦ πενήντα τὴν ὑλοποίησιν τῆς καταρτίσεως τῶν νέου τύπου διακονιστῶν εἴτε διὰ τῆς «Προπαρασκευαστικῆς Σχολῆς Διακονιστῶν» εἴτε τῆς «Ἀνωτέρας Σχολῆς Διακονιστῶν - Κοινωνικῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (1957-1963) εἴτε τῆς «Σχολῆς Διακονιστῶν Κοινωνικῆς Προνοίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας» (1963-1984)². Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς Σχολῆς ἐδίδετο ἔμφαση στὴ διδασκαλία στοιχείων τῆς ἱστορίας καὶ θεωρίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας, μέχρις ὅτου ἡ ἱστορία καὶ θεωρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας καθιερώθηκε καὶ διδάχτηκε ὡς αὐτοτελὲς μάθημα καὶ Ἀθηνῶν κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ ὁμοτίμου τῶρα Καθηγητοῦ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου³. Στὴν παρούσα μάλιστα μορφὴ του, ὅπως διδάσκεται καὶ ἐρευνᾶται ἀπὸ τὸν συντάκτη τοῦ παρόντος ἄρθρου, ἐνταγμένο στὸ γνωστικὸ ἀντικείμενο τῆς Ποιμαντικῆς Θεολογίας, εἰσάγει τοὺς φοιτητὲς καὶ φοιτήτριες καὶ στοὺς μόλις ἀναφερθέντες προβληματισμοὺς ὡς πρὸς τὴν κοινωνικὴ ἐνταξὴ διαφόρων ἀτόμων (μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες κ.ἄ.), τὴν ἀνάπτυξη τοῦ τρίτου κόσμου, τὴ θέση τοῦ τέταρτου κόσμου κ.λπ. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Κοινωνικὴ Διακονία βρίσκει καὶ τὴ θεωρητικὴ καλλιέργεια ποὺ τῆς

ἀρμόζει δίπλα στις άλλες λειτουργίες της Ἐκκλησίας (*Λατρεία, Μαρτυρία, Κοινωνία*).

Παράλληλα, όμως, με αὐτὴ τὴ θεωρητικὴ ἐνασχόληση καὶ διδασκαλία ἐπιδιώκεται σ' ἓνα πρῶτο δειλὸ βῆμα καὶ ἡ πρακτικὴ ἀσκησις σὲ αὐτοὺς τοὺς χώρους κοινωνικῆς διακονίας γιὰ καλύτερη ἐκπαίδευση τῶν φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Σ' αὐτοῦ τοῦ εἵδους τὴν «ἐκπαίδευση» ἐντάσσεται καὶ ἡ προσπάθεια εὐαισθητοποίησης τῶν φοιτητῶν σὲ θέματα αὐτοῦ τοῦ τύπου διακονίας τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ ἡ σχεδιαζόμενη φροντίδα γιὰ στρατευμένους φοιτητὲς καὶ ἀποφοίτους, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνεργὸς μέριμνα γιὰ φοιτητὲς τῆς Σχολῆς καὶ πτυχιούχους ποὺ ἀντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα καὶ βρίσκονται σὲ δύσκολη θέση νὰ ἀνταποκριθῶν μόνοι τους (ἀρρώστια, οἰκογενειακὲς δυσκολίες, ὑλικὲς δυσχέρειες). Στὴν προσπάθεια αὕτη παίρνουν ἀκόμη μέρος μέλη τοῦ Διδακτικοῦ Ἐπιστημονικοῦ Προσωπικοῦ, Ἐπιστημονικοὶ Βοηθοὶ καὶ Ἐπιστημονικοὶ Συνεργάτες, συνεργάτες τοῦ Παρεκκλησίου τῆς Σχολῆς καὶ μέλη τοῦ Συλλόγου Φοιτητῶν Κοινωνικῆς Θεολογίας. Μακρὰ ἄλλωστε παράδοση τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πέρα ἀπὸ τὶς «ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις» ἐκπαιδευτικοῦ χαρακτήρα καθιέρωσε μὲ τὶς «Ὁμάδες Ἀγάπης» τὴν ἐμπειρικὴ - ἐνεργητικὴ ἀσκησις τῆς βασιλίδος καὶ κορωνίδος τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τῆς θεμελιώδους στάσεως ζωῆς, τῆς στάσεως ἀγάπης πρὸς τὸν ἐκτὸς τῆς Σχολῆς φοιτητικὸ κόσμ⁴.

Νέες ἀνάγκες καὶ ἡ κάλυψή τους.

Τὰ τελευταῖα χρόνια κατέστη ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη καὶ μιᾶς πρὸς τὰ ἔσω μέριμνας καὶ παρακολούθησης τῶν προβλημάτων τῶν φοιτητῶν καὶ κρίθηκε ἀπαραίτητη ἡ παρουσία μιᾶς κοινωνικῆς λειτουργοῦ, ἡ ὁποία συνδυάζουσα τὴν ἐξειδικευσὴ τῆς μεθ' ὁποίας θεολογικῆς σπουδῆς θὰ μπορούσε νὰ συντονίσῃ τὸ ὅλον αὐτὸ ἔργο. Κατόπιν αἰτήματος τοῦ Φοιτητικοῦ Συλλόγου τοῦ τότε Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ μετ' ἐγκρίσιν τοῦ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαπομπῆς ζήτηθηκε τὸν Μάρτιο τοῦ 1986 ἀπὸ τὶς Πρυτανικὲς ἀρχὲς ἡ ἴδρυσις μιᾶς ὀργανικῆς θέσεως στὸν συγκεκριμένον αὐτὸν Τομέα ὡς καθ' ἑλὴν ἀρμόδιον. Ἡ ὀργανικὴ αὕτη θέση δὲν κατέστη δυνατόν νὰ συσταθεῖ. Πλὴν ὅμως ἐνέργειες ποὺ ἐγέναν ἀρμόδιως εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἀποσπασθεῖ γιὰ ἓναν χρόνον, ὑπηρετοῦσα ἤδη στὸ Δημόσιο κοινωνικὴ λειτουργός, ἡ ὁποία καὶ παρέχει τὶς ὑπηρεσίες τῆς στὴ Θεολογικὴ Σχολή, καὶ μάλιστα ζητήθηκε ἡ ἀνανέωσις τῆς ἀποσπάσεώς της, ποὺ κρίθηκε ἀναγκαία καὶ ὠφέλιμη, γιὰ ἓναν ἀκόμη χρόν⁵.

Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο μπόρεσε νὰ πραγματοποιηθεῖ μέρος τοῦ σχεδιασμένου προγράμματος· νὰ ὑπάρξῃ ἓνας μικρὸς πυρήνας γιὰ τὶς ζυμώσεις εὐαισθητοποιήσεως μεταξὺ τῶν φοιτητῶν καὶ νὰ τεθοῦν οἱ βάσεις

γιὰ ἐρευνητικὲς προσπάθειες στὸν εὐρύτερον ὅρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας καὶ συνεργασίας μετ' ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν φορεῶν κοινωνικῆς εὐποιίας. Μεταξὺ τῶν θεμάτων ποὺ μᾶς ἀπασχόλησαν ἦταν καὶ ὁ λεγόμενος Τέταρτος Κόσμος ἡ τὸ φαινόμενο τοῦ κοινωνικοῦ ἀποκλεισμοῦ. Μετὰ ἀπὸ ὁδηγίες ποὺ δόθηκαν στὴν ἀποσπασμένη κοινωνικὴ λειτουργοῦ καὶ πτυχιούχου τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας κυρία Εὐτυχία Γιαννουλάκη εἶχαμε τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα μιᾶς διερευνησεῶς τῆς πάνω στὸ θέμα τοῦ *Τέταρτου Κόσμου στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸν κόσμον*. Ὅπως συνηθίζουμε σὲ τέτοιες περιπτώσεις, τὴν παρακαλέσαμε νὰ ἐκθέσῃ τὰ εὐρήματά της ἐνώπιον τῶν φοιτητῶν μας, οὕτως ὥστε νὰ γίνουν καὶ αὐτοὶ μέτοχοι καὶ κοινωνοὶ τῶν πορισμάτων αὐτῆς τῆς διερευνησεῶς.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ Πανεπιστήμιον δὲν εἶναι κάτι στεγανὸν ἐν σχέσει μετ' τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Κοινωνίαν, θεωρήσαμε σκόπιμον νὰ κοινοποιήσουμε στὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας μας μέσω τοῦ «Ἐφημερίου» τὶς διαπιστώσεις στὶς ὁποίας κατέληξε μετ' τὸ ἄρθρον ποὺ θὰ δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸ προσεχὲς τεῦχος, πιστεύοντας ὅτι ἡ ἐνημέρωσις αὕτη θὰ γίνῃ ἀφορμὴ γιὰ εὐαισθητοποίηση ὅλων μας στὰ τόσο λεπτὰ αὐτὰ ζητήματα κοινωνικῆς γενικότερα, ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικῆς διακονίας εἰδικότερα ζητήματα. Ἡ *ἐκπαίδευσις διὰ βίου* ὅλων τῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πανεπιστημιακῆς κοινότητος εἶναι ἀπαραίτητη. Ἡ σύζευξις Πανεπιστημίου καὶ ζωῆς συνιστᾷ βασικὴ μας, ὅπως πάντα, φροντίδα καὶ ἐπιδίωξις.

1. Ἐδῶ ἀναφερόμαστε ἰδιαίτερα στὶς ἐργασίες τοῦ Καθηγητοῦ Ε. Δ. Θεοδώρου, *Ἡρώδης τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης - Αἱ διακονίαι διὰ τῶν αἰώνων*, Ἀθήνα 1949, 223 σ. καὶ *Ἡ «Χειροτονία» ἡ «χειροθεσία» τῶν διακονιστῶν*, Ἀθήνα 1954, 98 σ. (δ.δ.).

2. Βλ. λήμμα τοῦ ἰδίου «Διακονιστῶν, Σχολῆ» στὴ Θ.Η.Ε. τ. 4, 1964, σσ. 1155-1156 καὶ *Δέπνυται τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος* 1996, σ. 287. Μετὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ Ν. 1404/83, ἡ Σχολή, οἱ σπουδαστρίαι καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς ἐντάχθησαν στὸ Τμήμα Κοινωνικῆς Ἐργασίας τῆς Σχολῆς Ἐπαγγελμάτων Ὑγείας καὶ Προνοίας τοῦ Τ.Ε.Ι. Ἀθηνῶν.

3. Βλ. τὸ ὁμότιπλον σύγγραμμά του, ποὺ διανέμεται στὸ μάθημα, ἐκδόσιν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 1985, 327 σ. (ἰδιαίτερα τὸν Πρόλογον, σ. 5-6).

4. Ἡ πρωτοβουλία καθ' ὅσον γνωρίζω ἀνάγεται στὸν ὁμότιμον Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀνδρέα Φιτράκη.

5. Πρόκειται γιὰ τὴν Κυρία Εὐτυχία Γιαννουλάκη ποὺ ὑπηρετεῖ στὸ Ὀγκολογικὸ Νοσοκομεῖον Κηφισίας «Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι».

6. Ἀνάλογη διερεύνησις καὶ παρουσιάσις μορφῶν ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας στὶς χώρες τοῦ Τρίτου Κόσμου καὶ διαπομπῆς στὶς Ἐκκλησίες τῶν ἐκκλησιαστικῶν χωρῶν, πραγματοποιήθηκε ὁ ἀποσπασμένος στὸν Τομέα ἀπὸ τὴν Μέση Ἐκπαίδευσιν καθηγητῆς κ. Ἀθανάσιος Παπαθανασίου, διδάκτορας τοῦ Τμήματος. Πρόσφατα μάλιστα περάτωσε καὶ ἀποτύπωσε σὲ εὐχρηστο τεῦχος ἀποδελτίωσις περιεχομένων τοῦ περιοδικοῦ «Σύναξις» (τεῦχ. 1, 1982 ἕως καὶ τὸ 57, 1996) σχετικῶν μετ' τὰ θέματα *Ἐκκλησιαστικὴ Κοινωνικὴ Διακονία καὶ Ποιμαντικὴ*, Ἀθήνα 1996, 31 σ. Περιλαμβάνει: Εἰσαγωγή, Ἐννοιολογικὸν εὐρετήριον, Ἀποδελτίωσις δημοσιευμάτων καὶ βιβλιοκρινομένων συγγραφεῶν.

Οι κυβερνήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπροστά στο πρόβλημα των αιρέσεων και της παραθρησκείας

4. 'Αποφάσεις Γερμανικών Δικαστηρίων*

Τού π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ (†), Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

3. 'Η απόφαση του VGH Βάδης - Βυρτεμβέργης της 22.6.1992

Σ' αυτή την υπόθεση, που ήχθη ενώπιον του Διοικητικού Δικαστηρίου της Βάδης - Βυρτεμβέργης (AZ: 1 S 182/91 της 22.6.1992), η κίνηση του Osho - Rajneesh μήνυσε τη χώρα της Βάδης - Βυρτεμβέργης, έπειδή στην Έκθεση του Υπουργείου Πολιτισμού και Άθλητισμού (Αύγουστος 1987), την αναφερομένη στις «θρησκείες της νεότητας» ή «αιρέσεις της νεότητας», περιλαμβάνετο και η κίνηση του Osho. 'Η οργάνωση του γκουρού Osho - Rajneesh κίνησε το 1987 τη δικαστική διαδικασία έναντιον του κρατιδίου αυτού και ζήτησε να διαγραφεί η κίνηση από την Έκθεση και να μη χρησιμοποιείται η Έκθεση αυτή στα σχολεία.

Στην Έκθεση αυτή, μεταξὺ άλλων ανέφερετο ότι οι τεχνικές διαλογισμού της κίνησης του Osho είναι ασυμβίβαστες με τις πνευματικές και πολιτιστικές αξίες της χώρας. Τὸ κείμενο της δικαστικής απόφασης υπογραμμίζει:

«'Επίσης αναφορικά με την απειλή πιθανών φυσικών κινδύνων μέσω των τεχνικών διαλογισμού που εφαρμόζονται από μερικές ομάδες (Bericht, σ. 104), δὲν αποκλείεται ἡ ὑπόνοια κινδύνου προερχομένου από την κίνηση του Osho.

»Τέλος μερικές εκφράσεις του Osho - Rajneesh, που παρατίθενται στο μέρος Α' απόσπασμα 1 (της Έκθεσης), όπως για τὸ γάμο και τὴν οἰκογένεια και για τὸν ἔλεγχο γεννήσεων (Bericht, σ. 15-16), στίς ὁποῖες πρέπει νὰ δεσμευθεῖ, δικαιώνουν ἐπιφυλάξεις σχετικά με τὸ ἂν συμβιβάζονται με τὴν τάξη τῶν ἀξιών του Συντάγματος... 'Ετσι κατοχυρώνεται ταυτόχρονα τὸ ὅτι ἡ ἐναγομένη δὲν συμπεριέλαβε ἀδικαιολόγητα ἢ αὐθαίρετα τὴν κίνηση Osho στὸν κύκλο τῶν ομάδων που ἀναλύονται στὸ Α' μέρος της Έκθεσης».

Σημαντικὸ εἶναι τὸ ἀπόσπασμα της απόφασης, πὺν ἀναφέρεται στὸν Εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ:

«'Ενόσω ὁ κατήγορος προσβάλλει τὴν ἀναφορὰ του ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Ἀθλητισμοῦ στίς χριστιανικὲς - δυτικὲς ἀξίες, πὺν δημοσιεύεται στὸν πρόλογο της Έκθεσης, με σκοπὸ τὴν ἀντιπαράθεση με τὶς ἀντιλήψεις τέτοιων κοινοτήτων ὡς

παραβίαση της οὐδετερότητας, παραβλέπει τὸ γεγονός ὅτι ὁ ὑπουργὸς δὲν ἀναφέρεται ἐδῶ σὲ μία ὀρισμένη θρησκεία ἢ σὲ κάποια ἀπὸ τὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίες. Ἀναφέρεται μόνο στὸν δυτικὸ πολιτισμὸ πὺν διαπερνάται ἀδιαφιλονίκητα ἀπὸ χριστιανικὲς ἀξίες καὶ κινεῖται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο στὸ ἔδαφος τῶν σκοπῶν της παιδείας, πὺν εἶναι δεδομένοι στὸ Σύνταγμα της χώρας (ἄρθρο 12, ἐπίσης ἄρθρο 16, § 1)· αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ προσβληθεῖ».

Σὲ ἀναφορὰ στίς προηγούμενες ἀποφάσεις, τὸ Διοικητικὸ Δικαστήριον της Βάδης - Βυρτεμβέργης ὑπογραμμίζει τὸ καθήκον της Πολιτείας νὰ παίρνει μέτρα πὺν περιορίζουν καὶ τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, πὺν εἶναι συνταγματικὰ κατοχυρωμένη, στὴν περίπτωση πὺν οἱ ὁμάδες πὺν ἀποκαλοῦνται «θρησκείες της νεότητας» ἢ «αιρέσεις της νεότητας» προσβάλλουν ἀτομικὰ ἢ κοινωνικὰ ἔννομα ἀγαθὰ, συνταγματικὰ κατοχυρωμένα. Στὴν συνέχεια ἀναφέρουμε βασικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἀπόφαση αὐτή:

«'Η ἀρμοδιότητα της Ὁμοσπονδίας Κυβέρνησης γιὰ κριτικὴ ἔκφραση ἐναντι θρησκευτικῶν ἢ κοσμοθεωριακῶν κοινοτήτων, καὶ σὲ δεδομένη περίπτωση τὸ καθήκον γιὰ προειδοποίηση ἀναφορικὰ με δραστηριότητές τους, πηγάζει ἀπὸ τὸ ἄμεσο συνταγματικὸ δικαίωμα ἔκφρασης καὶ πληροφόρησης (ἄρθρο 45 LV).

»Γιὰ τὰ λειτουργικὰ καθήκοντα της Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης, ἀναφορικὰ με τὴ δραστηριότητα πρὸς τὸ κοινὸ, με βάση τὸ δικαίωμα πὺν ἀπορρέει ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό, τὸ Ὁμοσπονδιακὸ Διοικητικὸ Δικαστήριον, με τὴν ἀπόφασί του ἀπὸ 23.5.89, ἔκρινε ὅτι στὰ συνταγματικὰ προκαθορισμένα καθήκοντα της Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης, ὡς ὄργανου της Κρατικῆς Διοίκησης, ἀνήκει καὶ ἡ συνεχὴς παρατήρηση της κοινωνικῆς ἐξέλιξης, ἢ κατὰ τὸ δυνατόν γρήγορη καὶ ἀκριβὴς γνώση ἐμφανιζομένων προβλημάτων, ἢ ἀναζήτηση δυνατοτήτων γιὰ τὴν παρεμπόδιση ἢ ἐξουδετέρωση τῶν προβλημάτων αὐτῶν καὶ ἡ λήψη τῶν ἀπαιτούμενων μέτρων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἂν ἀπαιτεῖται ἀπόφαση τοῦ νομοθέτου ἢ ὄχι. 'Η ἐκπλήρωση μιᾶς ἀνάγκης πληροφόρησης τοῦ κοινοῦ περιλαμβάνει δυνατότητα συστάσεων καὶ προειδοποιήσεων ἀπὸ μέρους της Πολιτείας.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 111 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ*

Τοῦ Αἰδεσιμολ. κ. ΑΣΤΕΡΙΟΥ ΓΕΡΟΣΤΕΡΓΙΟΥ, Δρος Θεολογίας

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐκκλησιῶν μετέβημεν εἰς τὸ χωρίον Γκορέμε, ὅπου εἶδομεν τὴν κατασκευὴν ταπήτων. Εἶναι τέχνη δύσκολος καὶ διδάσκεται ἀπὸ τὴν μητέρα εἰς τὰς θυγατέρας. Ἄλλος σταθμὸς μετὰ τὸ μεσημεριανὸν μας φαγητό, ἦτο τὸ χωρίον Ἀβανος, ὅπου ὑπάρχουν ἐργαστήρια κατασκευῆς κεραμικῶν. Ὁ πλησίον διερχόμενος ποταμὸς Κιζίλιρμακ προσφέρει ἄφθονον λευκὸν πηλὸν πρὸς τοῦτο. Τὰ κεραμικὰ ἐκ τοῦ ἄσπρου πηλοῦ κυρίως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ κοκκίνου, φέρουν διάφορα ὠραία σχήματα. Εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦτο, ὡς καὶ εἰς ἄλλα, μᾶς προσέφεραν τσαί καὶ μᾶς ἔδειξαν τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς καὶ διακοσμήσεως αὐτῶν. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν μας εἰς ὠραίαν περιοχὴν διὰ λήψιν φωτογραφιῶν, τὴν καλουμένην ὀνειρώδεις καπνοδόχοι, ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖο διὰ ξεκούρασι καὶ τὸ δεῖπνο. Τὸ ἴδιο βράδυ ὠρισμένοι ἐξ ἡμῶν ἐπεσκέφθησαν τοπικὸν κέντρον μὲ ἐπίδειξιν τοπικῶν χορῶν μὲ ἔθνικὰς τοπικὰς ἐνδυμασίας. Αἱ ἐντυπώσεις τῶν ἦσαν πενιχραί.

Καὶ τὴν 23ην Σεπτεμβρίου τὴν διήλθομεν εἰς Καππαδοκίαν. Σήμερον μᾶς ἀνέμενεν ἄλλη ἐκπληξίς μὲ τὴν ἐπίσκεψίν μας εἰς τὸ χωρίον Καϊμακλί. Ἐξωτερικῶς τὸ χωρίον τοῦτο ὁμοιάζει μὲ τὰ ἄλλα μέρη καὶ χωρία τῆς Καππαδοκίας. Ὅμως κάτωθεν τοῦ ἐδάφους τοῦ ὑπάρχει ὁλόκληρος πόλις μὲ χωρητικότητα χιλιάδων ἀνθρώπων. Εἶναι σωστὸς λαβύρινθος. Εἰς τὰ τέσσερα ὑπόγεια πατώματα βλέπει ὁ ἐπισκέπτης νὰ ὑπάρχουν κοινοὶ χώροι, ὅπως μαγειρεῖα, ἀποθήκαι, πηγάδια, ἀκόμη καὶ σταῦλοι ζώων διὰ τὰς χιλιάδας τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι κατέφευγον ἐκεῖ ἐν ὥρᾳ κινδύνου πρὸς προστασίαν ἀπὸ ἐπιδρομὰς ἐχθρῶν. Αἱ οἰκίαι τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους εἶχον μυστικὰς διόδους, αἵτινες ὠδήγουν εἰς τὸν κοινὸν κρυψώνα. Ἦτο σπουδαῖον ἀμυντικὸν δημιούργημα τῶν κατοίκων κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν. Τὸ ἐπίσης συγκινητικὸν δι' ἡμᾶς ἦτο τὸ ὅτι εἶδομεν εἰς τὸ χωρίον οἰκίας ἐλληνικὰς, τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ ἐκδιωχθέντες Ἕλληνες ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τοῦ 1922. Τὰς διατηροῦν καὶ ἐπισκευάζουν οἱ Τούρκοι διὰ τουριστικούς λόγους.

Ἄλλος σταθμὸς μας ἦτο τὸ χωρίον Ὅτισσαρ μὲ τὸ φυσικὸ του φρούριον. Ἀνεβήκαμε μέχρις ἐ-

πάνω εἰς τὴν κορυφὴν, ὅσοι βεβαίως ἠδυνάμεθα, καὶ ἀπηλάσσαμε τὴν πανοραματικὴν θέαν τῆς περιοχῆς. Μετὰ δὲ τὸ μεσημεριανὸ γεῦμα ἐπεσκέφθημεν ἐργαστήριον καὶ κατάστημα κατασκευῆς καὶ ἐκθέσεως ἀντικειμένων ἐξ ὀνυχος. Ἀπὸ ἐκεῖ μετέβημεν καὶ ἀπηλάσσαμε τὴν θέαν τῆς περιοχῆς καὶ τῆς κοιλάδος Ζέλβε μὲ τὸ πλῆθος τῶν μοναστηριακῶν συγκροτημάτων. Ἠλθομεν ἐνωρὶς εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, δι' ἀνάπαυσιν καὶ προετοιμασίαν διὰ τὴν μεγάλην διαδρομὴν τῶν 12 ὡρῶν τῆς ἐπομένης ἡμέρας, μὲ προορισμὸν τὴν μεσογειακὴν πόλιν τῆς Ἀττάλειας. Οὕτω διήλθεν μία ἀκόμη ἡμέρα εἰς τὴν Καππαδοκίαν, τὴν πατρίδα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Γρηγορίου Νύσσης καὶ τόσων ἄλλων ἁγίων καὶ μαρτύρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως, πλήρης ἐντυπώσεων ἐκ τῶν ἱστορικῶν μνημείων ἀλλὰ καὶ τῆς συγχρόνου ζωῆς τῶν κατοίκων.

Καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Ἀττάλειαν

Ἡ 24η Σεπτεμβρίου ἦτο ἡ πλέον κουραστικὴ δι' ἡμᾶς, διότι ἐπὶ 12 καὶ πλέον ὥρας εὕρισκόμεθα καθ' ὁδόν. Διήλθομεν διὰ μέσου ἀπεράντων πεδιάδων. Ἀπὸ τὸ ὑψίπεδον τῆς Καππαδοκίας κατήλθομεν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰκονίου (σήμερον Κονυά). Διερχόμεθα διὰ μέσου ἐρήμων καὶ ἀγόνων στεπῶν τῆς Ἀνατολίας. Συναντοῦμε ἐπίσης ἐκτεταμένους καλλιεργησίμους πεδιάδας μὲ σιτηρά. Παντοῦ βλέπομε κοπάδια προβάτων. Καθ' ὁδὸν συναντοῦμε καὶ σταματοῦμε ἐπ' ὀλίγον εἰς τὸ πανδοχεῖον Σουλτάν χαρίϊ Καραβάνσεραί, ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Σελτζούκων Τούρκων, ἄλλοτε τόπος ἀναπαύσεως τῶν καραβανίων μὲ ἐμπορεύματα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν καὶ τάνάπαλιν. Ὁ ἐπόμενος σταθμὸς μας εἶναι ἡ πόλις τοῦ Ἰκονίου, ἥτις λόγῳ τῆς θέσεώς της, ὡς εὕρισκομένης εἰς τὸ σταυροδρόμι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς ὁδοῦ, τῆς συνδεούσης τὰς ἀρχαίας πόλεις τῆς Ἐφέσου, Ταρσοῦ καὶ Ἀντιοχείας, ἀλλὰ καὶ τῶν συγχρόνων πόλεων τῆς Τουρκίας, ἀπέβη ἀνέκαθεν σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ διοικητικὸν κέντρον. Σήμερον ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων φθάνει τὸ ἓνα καὶ πλέον ἑκατομμύριον. Διὰ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ὁδοῦ διήλθον οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ καὶ κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου ἐν οἷς καὶ οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Βαρνάβας. Εἰς τὸ κήρυγμα τῶν

* Συνέχεια ἀπὸ τῆ σελ. 142 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

ΓΕΡΩΝ ΠΑΪΣΙΟΣ ΤΟ ΓΕΝΝΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΙΠΑΔΟΚΙΑΣ*

Τοῦ κ. ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ, Θεολόγου
Master of Theology - Th.D. (cand.)

Οἱ πηγές τῆς εἰκονογραφίσεως τῆς μορφῆς τοῦ προσώπου τοῦ μακαριστοῦ Γέροντα εἶναι — γιὰ νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ ὅσοι δὲν τὸν εἶδαν ἀπὸ κοντὰ — τὰ τρία βιβλία του, ὁ Γέρων Χατζῆ - Γεώργης ὁ Ἀθωνίτης, ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης καὶ Ἅγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἅγιορεῖται, καὶ τὰ ὅσα ἀναφέρει γιὰ τοὺς ἁγίους Γέροντες ποὺ γνώρισε. Ἀντιγράφοντας ἀπὸ τὰ παραπάνω, μέσα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Γέροντα, ἀποκοτῶμε μιὰ συνολικὴ ἐκτίμηση τοῦ προσώπου του καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων του. Ἡ πνευματικὴ ἀκτινοβολία τῆς προσωπικότητος τοῦ σεβάσμιου Γέροντα Παΐσιου, σὲ ἄδρες γραμμές, μπορεῖ νὰ περιγραφεῖ ὡς ἑξῆς: «*παρόλο ποὺ ἔκανε συνέχεια σκληρὴ ἄσκηση, ἐν τούτοις ὅμως ἦταν ὑγιὴς καὶ περπατοῦσε τόσο ἐλαφρά, θαρρεῖς καὶ πετοῦσε*¹³¹... Μὲ τὴν πολλή του ἄσκηση ὁ Γέροντας εἶχε κόψει σχεδὸν ὅλες τῆς ἀνθρώπινες ἀνάγκες καὶ ζοῦσε πὰς ὡς ἄγγελος ἑνσαρκος καὶ ὄχι τυπικὰ μόνο μὲ τὸ σχῆμα τὸ Ἀγγελικόν¹³². Τὰ μάτια του ἦταν φωτεινὰ καὶ πάντα ἀνοιχτά¹³³. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴ γυαλάδα, ποὺ ἔμοιαζε ὡς τὸ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 143 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

δύο αὐτῶν Ἀποστόλων οἱ κάτοικοι τοῦ Ἰκονίου ἀντέδρασαν βιαίως καὶ μόλις οὗτοι διέφυγον τὸν διὰ λιθοβολισμοῦ θάνατον. Παρὰ ταῦτα ἡ πόλις τοῦ Ἰκονίου ἀπέβη σπουδαῖον χριστιανικὸν κέντρον, συντελέσαν μεγάλως εἰς τὴν διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐδῶ ἐπίσης ἀνεπτύχθη ἡ μουσουλμανικὴ κίνησις τῶν Δερβισιδῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μεβλάν. Ἐδῶ ἄλλοτε ὑπῆρχεν τὸ Σεμινάριον καὶ ἐκπαιδευτικὸν κέντρον αὐτῶν. Ἐπίσης ἐδῶ ὑπάρχει τὸ Μουσεῖον μὲ τὸν τάφον τοῦ Μεβλάν καὶ ἄλλων ἀνδρῶν ἐκ τοῦ τάγματος αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου τὸ Ἰκόνιον ἀπέβη καὶ σπουδαῖον θρησκευτικὸν κέντρον τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου. Τὸ Μουσεῖον ἐπεσκέφθημεν καὶ ἡμεῖς καὶ εἶδομεν τὰ διάφορα ἐκθέματα ἐκ τῆς κινήσεως αὐτῆς ἐν αὐτῷ.

Ἡ πόλις τοῦ Ἰκονίου σήμερον ἀναπτύσσεται ταχέως καὶ καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς κατασκευὴν δρόμων, πολυκατοικιῶν καὶ ξενοδοχείων. Τὸν Δεκέμβριον μῆνα συνέρχονται μέλη τοῦ τάγματος τῶν Δερβισιδῶν καὶ ἐπὶ δεκαήμερον τελοῦνται ἐορταὶ εἰς ἀνοικτὸν στάδιον. (Συνεχίζεται)

χρῶμα τοῦ φτασμένου κυδωνιοῦ¹³⁴... ἦταν κατὰ κάποιον τρόπο ἐξαυλωμένο καὶ φωτεινόν, καὶ μόνο ποὺ τὸν ἔβλεπες, ἔπαιρνες πνευματικὴ δύναμη¹³⁵... ἀπὸ τοὺς ὑπερφυσικοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνες, ποὺ ἔκανε ἀπὸ ἀγάπῃ στὸν Χριστό¹³⁶... Ὁ λαϊκὸς τοῦ ἔγερνε μὲ τὸ κεφάλι του ὡς ψωμωμένο στάχυ. Εἶχε μέτριο ἀνάστημα, ἦταν λεπτὸς καὶ ἀποτελεῖτο σχεδὸν ἀπὸ κόκκαλα, νεῦρα καὶ δέρμα, γιὰ τῆς σάρκες του τῆς θυσίας μὲ τὴν ἄσκηση στὸ Θεό ἀπὸ φιλότιμο¹³⁷. Τὸ σῶμα του τὸ εἶχε τελείως παραμελημένο, διότι ὅλη τὴν προσπάθειά του τὴν εἶχε στρέψει στὴν ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς του¹³⁸... τὸ μὲν σῶμα του, ὅταν πλάγιαζε λίγο, κοιμόταν, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ του γρηγοροῦσε καὶ προσευχόταν... ὅλη αὐτὴ ἡ γλυκὴ κατάσταση τὸν ἔτρεφε ψυχικὰ καὶ σωματικὰ, γι' αὐτὸ καὶ δὲν τοῦ χρειάζονταν πολλὰ πράγματα, γιὰ νὰ συντηρηθῇ¹³⁹... δὲν τοῦ χρειαζόταν τίποτα, γιὰ τὸν Χριστὸς ἐκεῖ Παράδεισος¹⁴⁰... φυσικὰ, μετὰ ἀπὸ τόση ἄσκηση καὶ τέτοια πνευματικὴ κατάσταση δὲν τοῦ ἔκανε καμιά αἰσθησις καὶ ἡ καλὴ τροφή, ἀφοῦ κατοικοῦσε μέσα τοῦ ὁ Χριστός, ποὺ τὸν γλύκαινε καὶ τὸν ἔτρεφε πα-
ραδεισένια¹⁴¹.

Ἐφθασε σ' αὐτὴ τὴν πνευματικὴν ἀγίαν κατάστασιν ὁ Γέροντας, γιὰ τὴν ἀγάπησε πολὺ τὸν Χριστό, τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν φτώχεια... Ὅ,τι ἐπίσης παλιὸ φοροῦσε ἢ ἀσουλούπωτο, δὲν φαινόταν ἄσχημο, γιὰ τὸν ὁμορφαινε καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν ὁμορφίαν τῆς ψυχῆς του... Πολὺ ἀναπαύοταν στὰ φτωχὰ καὶ ταπεινὰ πράγματα καὶ πολὺ ἀγαποῦσε τὴν ἀκτημοσύνην, ἡ ὁποία καὶ τὸν ἐλευθέρωσε καὶ τοῦ ἔδωσε τὰ πνευματικὰ φτερά, καὶ ἔτσι μὲ φτερουγισμένη ψυχὴ ἀγωνιζόταν πολὺ χωρὶς νὰ αἰσθάνεται τὸν σωματικὸ κόπο, ὅπως τὸ παιδάκι δὲν νιώθει κούρασιν, ὅταν κἀνὴ τὰ θελήματα τοῦ πατέρα του, ἀλλὰ νιώθει τὴν ἀγάπην καὶ τὴν στοργὴν μὲ τὰ χὰδια...¹⁴².

Στὸ σημεῖο αὐτό, ἐνθυμοῦμαι τὰ ἐπικαιρὰ λόγια τοῦ ποιητῆ ποὺ βρίσκουν στὸ σεπτὸ πρόσωπο τοῦ Γέροντα Παΐσιου τὴν δικαίωσίν τους γιὰ μία ἀκόμη φορά:

«Μιὰ καρδιὰ ἀνοιχτὴ
νὰ χωρέσει τὸν κόσμον ὅλον
κι ἓνα ζωστικὸ
ξασπρισμένο
ἀπ' τὸν ἥλιον καὶ τὴν βροχή,
χιλιομπαλωμένο,
νὰ κρύβει

τὸ κακουχημένο σαρκίῳ
ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον»¹⁴³.

Ἐραστής τῆς ἡσυχίας καὶ μὲ βαθεῖα συναίσθησις
τῆς ἀποστολῆς του, ὁ Γέροντας «φιλότιμα ἀγωνιζό-
ταν, γιὰ νὰ γίνῃ καὶ ἐσωτερικὰ Ἀγγελος καὶ ὄχι μό-
νο ἐξωτερικὰ μὲ τὸ Ἀγγελικὸ Σχήμα»¹⁴⁴... τὸ ἐργόχει-
ρό του ἦταν οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες: νηστεία, ἀγρυ-
πνία, εὐχή, μετάνοιες κ.ἄ. ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό
του, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλες τὶς ψυχὰς τοῦ κόσμου (ζωντα-
νοὺς καὶ πεθαμένους)¹⁴⁵, πλουτιζόταν πνευματικὰ, καὶ
ἃς εἶχε πολλὰ ἀποταμιευμένα πνευματικὰ κεφάλαια¹⁴⁶... ἦταν πολὺ καλογερικὸς καὶ διακρινός τὴν
εὐλάβειαν καὶ τὴν ἀσκησιν»¹⁴⁷.

Ὑπῆρξε ἐνσάρκωση τῆς ἀγάπης καὶ ἀσυμβίβα-
στος ἀσκητής. «Μὲ τὰ χέρια στὸν Θεὸ ἀπλωμένα,
ἦταν πάντα γεμάτος ἀπὸ εὐλογίες τοῦ Θεοῦ καὶ
χόρταινε τὰ παιδιὰ του»¹⁴⁸. Λάτρης τῆς ἀδιάλειπτης
προσευχῆς, εἶχε χωρίσει τὴν προσευχή του σὲ τρία
μέρη, ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος ὁ Γέροντας: «Ἐγὼ ἔχω
χωρίσει τὴν προσευχή μου σὲ τρία μέρη: Τὸ ἓνα γιὰ
τὸν ἑαυτό μου, τὸ ἄλλο γιὰ τοὺς ζῶντες καὶ τὸ τρίτο
γιὰ τοὺς νεκρούς»¹⁴⁹.

Ἡ μορφὴ τοῦ Γέροντα ἦταν φωτεινὴ, γιὰ τὸν
εἶχε ἐπισκιάσει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Ψυχὴ εὐαίσθητη
καὶ ταπεινὴ καὶ πνεῦμα ἀνδρεῖο καὶ ἀγωνιστικὸ. Ἡ
διακριτικὴ του ἀσκησις πάντοτε συνοδευόταν ἀπὸ με-

γάλη ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ μὲ ὑπέρμετρη τα-
πεινώση στὸν ἑαυτό του. Τὸ ἐργόχειρό του ἦταν τὰ
εἰκονάκια¹⁵⁰. Ἦταν ἀσυρματιστὴς τοῦ Θεοῦ¹⁵¹, κηρύτ-
τοντας «τὴν Ὁρθοδοξίαν ὁρθὰ μὲ τὸν ὁρθόδοξο βίον
του. Ἐλιωνε στὴν ἀσκησιν τὴν σάρκα του ἀπὸ τὴν
θερμὴν τοῦ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἀλλοίωνε τὶς ψυ-
χὰς μὲ τὴν θείαν Του χάριν. Πίστευε πολὺ... Ζούσε
πολλὰ¹⁵² καὶ ἔκρυβε πολλὰ»¹⁵³. Ἡ Θεία Χάρις ὅμως
τὸν φανέρωσε στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔτρεχαν ἀπὸ
παντοῦ πολλοὶ πονεμένοι ἄνθρωποι γιὰ νὰ ὠφελη-
θοῦν πνευματικὰ, νὰ τὸν συμβουλευθοῦν καὶ νὰ ἀ-
κούσουν λόγο παρακλήσεως καὶ νὰ βροῦν ἀνακούφι-
ση καὶ ἐνθάρρυνση. Διότι ὅλα ὅσα ἐβίωνε ὁ Γέρον-
τας στὴν ἀσκητικὴν του ζωὴν, «τὴν ἀκρίβειαν τῆς Ὁρθο-
δοξίας, τὴν εὐλάβειαν, καὶ τὸ "θρησκὸς καθ' ὅλην τὴν
ἐντέλειαν"»¹⁵⁴ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ κρύψει, ἀφοῦ ἐρ-
γαζόμενος τὴν ἀγάπην «μάζεψε ἀγάπην ἀπὸ τὸν Χρι-
στὸ»¹⁵⁵ διὰ μέσου τῶν ἀνθρώπων. «Φυσικὰ, δὲν λυπό-
ταν ποτὲ τὸν κόπο οὔτε τὸν χρόνον, ὅταν ἔβλεπε πνευ-
ματικὰ ἐνδιαφέροντα στοὺς ἀνθρώπους»¹⁵⁶. Ἐνῶ μὲ τὸ
στόμα συμβούλευε, μὲ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦ προσ-
ευχόταν. Ἡ προσευχή του ἦταν πλὴ ἀυτενέργητη,
καρδιακὴ. Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ τὸν πλησίαζαν, τὸ αἰ-
σθάνονταν αὐτό, γιὰ τὸ ἐφευγαν πολὺ δυναμωμένοι»¹⁵⁷.

(Συνεχίζεται)

131. Παΐσιου, *Χατζη-Γεώργης*, σελ. 43.
132. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 67.
133. Παΐσιου, *Χατζη-Γεώργης*, σελ. 43.
134. Παΐσιου, *Χατζηγεφέντης*, σελ. 70.
135. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 113.
136. Παΐσιου, *Χατζηγεφέντης*, σελ. 70.
137. Παΐσιου, *Χατζη-Γεώργης*, σελ. 43.
138. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 60.
139. Ὁπ. π., σελ. 67.
140. Ὁπ. π., σελ. 20.
141. Ὁπ. π., σελ. 22.
142. Ὁπ. π., σελ. 21.
143. Ι. Μ. Χατζηφώτης, *Τ' Ἀγιοροῖταικα*, Ἐκδ. «Φιλίππο-
τη» (ποίημα: «Ὁ Ἀγιορεΐτης»).
144. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 18.
145. Ὁπ. π., σελ. 21.
146. Ὁπ. π., σελ. 130.
147. Ὁπ. π., σελ. 133.
148. Παΐσιου, *Χατζηγεφέντης*, σελ. 51.
149. Τάτση, *Ἀθωνικόν*, σελ. 104. Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ συνή-
θεια τοῦ Γέρο-Πέτρου μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Γέροντας συνδεόταν
πνευματικὰ: βλ. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 72. Περισοτέ-
ρα γιὰ τὰ τοῦ Γέροντος ὡς πρὸς τὴν προσευχή βλ. στὸ Τά-
τση, *Ἀθωνικόν*, σελ. 78-79. Ἐπίσης τοῦ ἰδίου, *Υπαίθριο*
Ἀρχονταρίκι, τὴν παράγραφο δ': Περὶ προσευχῆς, σελ. 23-
25.
150. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 38.
151. «Ἀσυρματιστὴς τοῦ Θεοῦ» καὶ «Λοκατζήδες τῆς
Ἐκκλησίας μας» ἦταν δύο ἀπὸ τὶς ἀγαστημένες ἐκφράσεις
ποῦ χρησιμοποιοῦσε ὁ Γέροντας, ὅταν ἀναφερόταν σὲ μεγά-
λες γεροντικὲς μορφές τοῦ Ὁρους. Βλ. Παΐσιου, *Χατζη-*

Γεώργης, σελ. 22 καὶ *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 13 ἀντίστοιχα.

152. Στὴν ἐρώτησι μοναχῆς «— Ὑπάρχουν σήμερον ἅγιοι
ποῦ νὰ ἔχουν δεῖ τὴν Παναγία; Γύρισε ὁ Γέροντας, κοίταξε
τὴν ἀδελφή, χαμογέλασε καὶ εἶπε: —Γιατί, εἶναι δύσκολο;»,
στὸ Τάτση, *Ἀθωνικόν*, σελ. 107-108.

153. Παΐσιου, *Χατζηγεφέντης*, σελ. 116.

154. Ὁπ. π., σελ. 41.

155. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 59.

156. Σχετικὰ μὲ τὶς πνευματικὲς συζητήσεις καὶ τοὺς ἀν-
θρώπους ποὺ τὸν ἐπισκέπονταν χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ πα-
ράγραφος «Ἡ πνευματικὴ συζήτηση δὲν κουράζει» στὸν
Τάτση, *Ἀθωνικόν*, σελ. 58: «Πόσο σὰς κουράζουν αὐτοὶ ποὺ
πηγαίνουσιν σὸν Ἅγιον Ὄρος;

—Νὰ σὰς πῶ. Ὅταν εἶναι πνευματικὴ συζήτηση, δὲν
κουράζει. Κακὸ εἶναι ὅταν λένε τελείως παράλογες ἐρωτή-
σεις. Ἐὰν ἦταν ἀγράμματοι καὶ ἔκαναν τέτοιες ἐρωτήσεις
θὰ δικαιολογοῦνταν, ἀλλὰ εἶναι μορφωμένοι ἐπιστήμονες,
μαθηματικοὶ καὶ σοφὸι λέν: τί σχέση ἔχει τὸ διάστημα μὲ τὴ
συνειδησὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄντε τώρα βγάλε συμπέρασμα.
Καί τοὺς λέω: Ἐχω καφεὶ καὶ καναδυὸ κουτιά ἀσπιρίνες.
Καθίστε σὲ κανένα ἴσκιον καὶ σιγὰ-σιγὰ νὰ τὸ λύσουμε τὸ
θέμα μας. Βλέπετε χρειάζεται νὰ ἔχουμε καφεὶ καὶ ἀσπιρί-
νες...

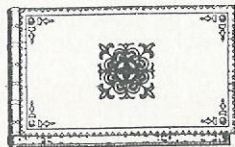
Εἶχα κάποτε τρία βράδια στὴ σειρὰ ποὺ δὲν εἶχα κοιμη-
θεῖ σχεδὸν καθόλου. Ζήτημα τὰ τρία βράδια ἂν εἶχα κοιμη-
θεῖ τρεῖς ὥρες, τὰ τρία ἡμερόνυχτα. Πλὴν ὅμως δὲν κουρά-
στηκα.

Ἀντιθέτως ὅταν τυχαίνει καμιά συζήτηση γεμάτη ἐρωτή-
σεις ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν ἐξωτερικὴ μόρφωση, σὲ ζα-
λίζουν μὲ 500 ἐρωτηματικὰ καὶ μὲ πιάνει τὸ κεφάλι. Αὐτὸ
εἶναι ποὺ κουράζει».

157. Παΐσιου, *Ἀγιορεῖταικα*, σελ. 25.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ευαγγελίας Παπαχρήστου - Πάνου ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἡ παρουσία στὰ ἑλληνικά γράμματα τῆς κ. Ευαγγελίας Παπαχρήστου - Πάνου εἶναι ἕνας ἀποκαλυπτικός ἥλιος ἐπιμονῆς καὶ κατάνυξης στὴν ἀχρωμη καὶ παρασυρμένη κοινωνία μας ἀπὸ τὴν κενότητα τοῦ λόγου καὶ τὴ φτώχεια τῶν αἰσθημάτων.

Λυτρωτικός γιὰ τοῦτο, χυμώδης, αὐθεντικός εἶναι ὁ χειμάρρος τῆς ποιητικῆς τῆς φανέρωσης, ἀναβαπτισμένος πάντοτε μέσα ἀπὸ τὰ ὑψηλά, οὐράνια καὶ μεταρσιωτικά βιώματα τῆς βιβλικῆς ἀλήθειας καὶ πίστεως. Ἔργα, δηλαδή, σὲ ποιότητα καὶ ποσότητα, ποὺ καταξιώνει μιὰ ζωὴ στὴν ποιητικὴ τέχνη, γεμάτη ἐνόραση, προσευχὴ καὶ ἀσκήση.

Πολύπλευρο ἐξάλλου καὶ ἐλπιδοφόρο εἶναι ὅλο τὸ ἔργο τῆς κ. Π. Τὸ ὁποῖο βέβαια ὁλοένα, καθὼς περνοῦν τὰ χρόνια, ἀνασαίνει καὶ αὐξάνει, μέσα στὴν πλησμονὴ τοῦ εὐαγγελικοῦ φωτός, βαθύτερα. Καὶ καθιστᾷ τὴν ποιήτρια ἰέρεια, ὄχι μόνο τῆς ποίησης ποὺ διακονεῖ καὶ ἀγαπάει, ἀλλὰ καὶ δείχτη παιδείας πνευματικῆς γιὰ ὅσους παραδίδονται στοὺς συμπεκνωμένους στοχασμούς τῆς.

Ἄλλωστε ἡ κ. Π. ἀπὸ παράδοση καὶ πεποίθηση «μεγαλωμένη μέσα σὲ οἰκογενειακὸ περιβάλλον ἀνθρωπιστικῶν ἰδεωδῶν, κατευθύνθηκε σὲ μιὰ θεματογραφία μὲ ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὸν ἄνθρωπο καὶ τὶς πνευματικὲς του ἀξίες». Πράγμα, βέβαια, ποὺ ἐπιβεβαιώνεται καὶ μὲ τὸ πρόσφατο βιβλίο τῆς «Τὰ ποιήματα».

Γαλάτειας Γρηγοριάδου - Σουρέλη Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Λένε ὅτι ἡ Γαλάτεια Σουρέλη γράφει γιὰ παιδιά. Ὅτι εἶναι ἡ ἀρχόντισσα τοῦ παραμυθιοῦ στὴ χώρα μας. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει ὅτι γράφει γιὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ ὅτι ὅλοι μας σ' αὐτὸ τὸν τόπο εἴμαστε παιδιά —καὶ καλὰ κάνουμε— γιατί ζοῦμε μόνιμα μέσα σὲ μιὰ ἐνθεη ἐξαρση, σὲ μιὰ ψυχικὴ πληρότητα καὶ εὐφορία, μὲ καθημερινὴ ἐκπληξη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἔτσι εἶναι. Ἐπειδὴ ἡ Γαλάτεια Σουρέλη καὶ μὲ τὴ θεματογραφία τῆς καὶ μὲ τὴν τέχνη τῆς καὶ μὲ

τὸν ἔμπειρο λόγο τῆς, συναρπάζει τὸν ἀναγνώστη. Τὸν καθελώνει στὰ διάφορα κείμενά τῆς μὲ τὰ ὠραῖα εὐρήματα, τὸ λογοτεχνικὸ ὕφος καὶ τὴ δουλεμένη γλώσσα ποὺ χρησιμοποιοῖ. Ἀκριβῶς ὅπως κάνει καὶ στὸ δύσκολο ἐγχείρημα νὰ γράφει τὴν «Ζωὴ τοῦ Χριστοῦ» γιὰ τὰ παιδιά καὶ νὰ τὴ κυκλοφορήσει σὲ ἕνα θαυμάσιο βιβλίο ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «ΑΣΤΗΡ».

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποὺ θὰ πιάσεις στὸ χέρι σου τὸ βιβλίο αὐτό, διαπιστώνεις ὅτι εἶναι γραμμένο μὲ μαστοριά καὶ μὲ παιδευτικὴ ἰκανότητα. Ἔτσι, ὥστε, πλὰι στὴν πνευματικὴ του ἀξία ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ περιεχόμενο, νὰ ἔχει τὸ βιβλίο καὶ μιὰ συγγραφικὴ, καλλιτεχνικὴ ἀξία. Ἡ ἐκδοσὴ ἐξάλλου κοσμεῖται μὲ θαυμάσια ἀγιογράφηση τοῦ γνωστοῦ καλλιτέχνη Πέτρου Βαμπούλη ποὺ τὸ καθιστᾷ καὶ ἔργο τέχνης.

Φαίδωνα Πατρικαλάκη Η ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Ὅλοένα καὶ περισσότεροι συγγραφεῖς, διανοούμενοι, λογοτέχνες, ἐρευνητές, καθηγητές, πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μὲ τὸ Βυζάντιο, τὴ ζωὴ του καὶ τὶς τέχνες ποὺ καλλιέργησε καὶ ἀνέδειξε. Ἀπὸ παντοῦ μάλιστα ἔρχονται μηνύματα εὐχάριστα γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου πάνω σὲ τέτοια θέματα, ἰδιαίτερα τῆς ἀγιογραφίας.

Σ' αὐτὴν τὴν ἀνθησὴ τῶν καιρῶν μας ἐντάσσεται καὶ τὸ βιβλίο: «Ἡ πορεία καὶ τὸ ὄραμα τῆς Βυζαντινῆς ζωγραφικῆς», ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Παρουσία».

Πρόκειται γιὰ μιὰ σὲ βάθος ἀνάλυση τοῦ φαινομένου τῆς ἀγιογραφίας, ἡ ὁποία κατὰ τὸ σ. δημιουργήθηκε, ἀφομοιώνοντας καλλιτεχνικὰ στοιχεῖα τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς καὶ τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ συγγραφέας ἀναφέρει παραδείγματα ἀντιπροσωπευτικά ἀπὸ ὅλους τοὺς αἰῶνες ἀκμῆς τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς. Καὶ ἀναλύει εὐστοχα τὸν ὑπερβατικὸ χαρακτήρα τῆς. Παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι ἕνα βιβλίο γιὰ εἰδικούς. Ἀλλὰ γιὰ τὸν καθένα ποὺ ἔχει τὴ διάθεση νὰ πληροφορηθεῖ ἱστορικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ πάνω σ' αὐτὸ τὸ πνευματικὸ ζήτημα. Ἄλλωστε ὁ σ. χρησιμοποιοῖ μιὰ εὐληπτὴ, ὠραία καὶ πλούσια γλώσσα καὶ τὸ βιβλίο μὲ τὶς ἐγχρωμες εἰκόνες καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ ἐξώφυλλο πράγματι συναρπάζει.

Φς

Η ΙΑ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τοῦ κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

ΣΤ'. Ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνεταφιάσθη ὁ Ἰησοῦς, ἦτο ἕνας κήπος καὶ ἐντὸς αὐτοῦ εἶχε φυτευθῇ ἡ Ἄμπελος, δηλαδή ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὸν λόγον Αὐτοῦ: «ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστὶ»⁶⁴. Ἡ ἄμπελος εἶχε φυτευθῇ εἰς τὴν γῆν, προκειμένου νὰ ἀρθῇ ὀριστικῶς ἡ κατάρρα, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ, εἶχε δοθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν σχέσιν των μετὰ τῆς γῆς: «ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ»⁶⁵. Συνεπῶς ἀνέτειλεν ἡ Ἄμπελος ἡ ἀληθινή ἐκ τῆς γῆς, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ λόγος «ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε, καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκλυε»⁶⁶. Τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων ἐγραφε προφητικῶς δι' Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος ἐπρόκειτο νὰ ἐνταφιασθῇ εἰς τὸν κήπον: «εἰσῆλθον εἰς κηπὸν μου, ἀδελφὴ μου νύμφη, ἐτρύγησα σμύρναν μου μετὰ ἀρωμάτων μου»⁶⁷. Εἰς τὸ ἱερὸν αὐτὸ Βιβλίον ἔχει γραφῇ ὡσαύτως: «σμύρνα ἀλῶθ μετὰ πάντων πρώτων μύρων»⁶⁸. Ἡ σμύρνα καὶ ἡ ἀλόη ἦσαν ἀρωματικαὶ οὐσίαι, σύμβολα τοῦ Ἐνταφιασμοῦ τοῦ Κυρίου⁶⁹. Συμφώνως πρὸς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἠκολούθησαν τὸν Κύριον ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν, «τῇ δὲ μᾶ τῶν σαββάτων ὁρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνημα φέρουσαι ἅ ἡτοίμασαν ἀρώματα»⁷⁰. Εἰς δὲ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον ἔχει γραφῇ: «ἦλθε δὲ καὶ Νικοδήμους ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν»⁷¹.

Εἰς τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων ἔχει γραφῇ ὡσαύτως: «ἐφραγον ἄρτον μου μετὰ μέλιτός μου»⁷². Ὁ Ἰησοῦς πρὸ τοῦ Πάθους ἐγεύθη τὴν πικρότητα, μετὰ δὲ τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ ἐγεύθη τὴν γλυκύτητα. Οὗτος μετ' αὐτὴν ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς μαθητάς Του «τῶν θυρῶν κεκλεισμένων»⁷³, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ ἐκεῖνοι εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἐπίστευον ὅτι εἶναι ὁ Ἰησοῦς. Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν, οἱ μαθηταὶ «πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν»⁷⁴. Ὁ Κύριος, διὰ νὰ διαλύσῃ τὰς ἀμβολίας αὐτῶν περὶ τοῦ ὅτι ὄντως ἦτο ὁ Διδάσκαλός των, εἶπε κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν: «ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμι» ψηλαφησάτέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὁστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα»⁷⁵. Εἰς δὲ τὸν Θωμᾶν, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπίστευεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀ-

νέστη ἐκ τῶν νεκρῶν παρὰ τὴν ἀντίθετον διαβεβαίωσιν τῶν ὑπολοίπων μαθητῶν καὶ ἐζήτηε νὰ θέσῃ τὸν δάκτυλόν του εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, διὰ νὰ πιστεύσῃ, εἶπεν ὁ Κύριος: «φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου καὶ φέρε τὴν χεῖρα σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός»⁷⁶. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ μαθηταὶ ἦσαν ἐκθαμβοὶ καὶ δὲν ἐπίστευον ὅτι, ὄντως ὁ Κύριος ἀνέστη, Οὗτος ἐζήτησεν ἀπὸ αὐτοὺς νὰ Τοῦ δώσουν νὰ φάγῃ τι καὶ ἐκεῖνοι ἔδωσαν εἰς Αὐτὸν ἐν τεμάχιον ἀπὸ ψημένον ἰχθύν καὶ ὀλίγην κηρήθραν κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ: «ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν αὐτοῖς· ἔχετε τι βρώσιμον ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου»⁷⁷. Εἰς τὴν ἐκφρασιν «μελισσίου κηρίου» ἐκπληρώνεται ἡ προφητικὴ ρῆσις τοῦ Ἀσματος τῶν Ἀσμάτων: «ἐφραγον ἄρτον μου μετὰ μέλιτός μου»⁷⁸.

64. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175,13, Ἰω. 15,1.

65. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 14-15, Γέν. 3,18.

66. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 16-17, Ψαλμ. 84,12.

67. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175,18, Ἀσμ. 5,1.

68. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175,19, Ἀσμ. 4,14.

69. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 19-20. Περὶ τῆς ἀκριβοῦς σημασίας τῶν ἀρωματικῶν οὐσιῶν «σμύρνα» καὶ «ἀλόη» σημειώνει ὁ καθηγητὴς Π. Ν. Τρεμπέλας: «Σμύρνα: Πικρὸς χυμὸς, πολυτιμώτατον ἄρωμα, ὅπερ ἐκ τινος δένδρου ἢ θάμνου ἐν Ἀραβίᾳ καὶ Αἰθιοπία ἀποστάζει ἢ καὶ διὰ τομῶν ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τεχνικῶς γινομένων λαμβάνεται. Ὁ σιναϊτικὸς καὶ βατικανὸς γράφουσιν: ἔλιγμα σμύρνης, ἀντὶ μίγματος σμύρνης. Ἀλόη: Ὄνομα δένδρου ἀρωματικοῦ, ὅπερ φύεται ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς Ἰνδίας καὶ Κοκινγίνα, οὗτινος τὸ ἀπαλὸν καὶ πικρὸν ξύλον οἱ ἐν τῇ ἀνατολῇ πρὸς θυμιάματα καὶ πρὸς συντήρησιν τῶν πτωμάτων ἐχρησιμοποιοῦν. Ἀφοῦ ἔτριβον τὰ ἀρώματα ταῦτα κατεσκεύαζον ἐξ αὐτῶν μίγμα τι, δι' οὗ ἤλειπον ὁλόκληρον τὴν ὀθόνην, ἐντὸς τῆς ὁποίας θὰ περιετυλίσσετο τὸ πτώμα. Ἡ σμύρνα καὶ ἀλόη μνημονεύονται ὁμοῦ ὡς εὐώδεις μίγματα πολλοῦ τοῦ Π.Δ. (Ψαλμ. μδ' 8, Ἀσμα δ' 14) [Π. Ν. Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1954, σ. 686, ἀριστερὰ στήλη].

70. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 20-21, Λουκ. 24,1.

71. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 21-22, Ἰω. 19,39.

72. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175,23, Ἀσμ. 5,1.

73. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175,25, Ἰω. 20,19, 26.

74. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 25-26, Λουκ. 24,37.

75. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175,26, Λουκ. 24,39.

76. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 26-27, Ἰω. 20,27.

77. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 29-30, Λουκ. 24, 41-42.

78. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 175, 30-31, Ἀσμ. 5,1.

**Ο π. Αντώνιος Ἀλεβιζόπουλος ἀπὸ τὴν
στρατενομένη στὴ θριαμβεύουσα Ἐκκλησία**

Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ στίς 2 τὰ ξημερώματα τῆς 3ης Μαΐου ὁ πρωτοπρεσβύτερος π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος. Ὁ μακαριστὸς λευίτης γεννήθηκε στὴν Χαραυγὴ Μεσσηνίας τὸ 1931. Ἦταν τὸ ἐνδέκατο παιδί τῆς οἰκογενείας του. Ἀπεφοίτησε ἀπὸ τὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας καὶ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας ἀνηγορεύθη ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Μαγεντίας. Ἐργάσθηκε ὡς βοηθὸς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μίνστερ. Τὸ 1962 χειροτονήθηκε διάκονος καὶ πρεσβύτερος ἀπὸ τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπο Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας κυρὸ Ἀθηναγόρα. Ὡς πρεσβύτερος ὑπηρετήσε στὸ Ἀννόβερο καὶ τὴν Κολωνία. Τὸ 1968 ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα καὶ διορίσθηκε ἐφημέριος στὴν Ἀγία Τριάδα Ἀμπελοκήπων καὶ ἐν συνεχείᾳ στὴν Ἀγία Παρασκευὴ Ἀττικῆς, ὅπου ὑπηρετήσε εὐδοκίμως μέχρι τῆς κοιμήσεώς του. Ἀνέλαβε Γραμματεὺς τῆς Συνδικτῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ 1980 Γραμματεὺς τῆς Συνδικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων. Δημιούργησε τὸ Φροντιστήριον Στελεχῶν Ἐκκλησιαστικῆς Προνοίας, τὴ Σχολὴ Ἐθελοντῶν Διακονίας καὶ τὸ Φροντιστήριον Ἀντιμετωπίσεως Αἰρέσεων. Μετὰ τὸ 1980 μὲ ἀπόφαση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ τοποθετήθηκε Διευθυντὴς τῆς Ὑπηρεσίας Ἐνημερώσεως, Διαλόγου καὶ Πολιτισμοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Διετέλεσε πρόεδρος τοῦ Πνευματικοῦ Συμβουλίου τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Γονέων γιὰ τὴν προστασία τῆς Οἰκογενείας καὶ τοῦ Ἀτόμου, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὁρθοδόμου Ἐπιμορφωτικοῦ Κέντρου Ἐνημερώσεως καὶ Διαλόγου, Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Ἀγίας Παρασκευῆς, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Διορθοδόξου Συνδέσμου Πρωτοβουλιῶν Γονέων.

Ὡς Γραμματεὺς τῆς Συνδικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν αἰρέσεων διοργάνωσε ἀμέτρητες κληρικολαϊκὲς συνάξεις, συνέδρια, σεμινάρια καὶ ἡμερίδες σὲ διάφορες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης διοργάνωσε ἑπτὰ πανορθόδοξες διασκέψεις. Μὲ δική του πρωτοβουλία λειτούργησαν τὸ Σεμινάριο Πίστεως, τὸ Σεμινάριο Οἰκοδομῆς στὴν Ὁρθοδοξία, τὸ Σεμινάριο Ὁρθοδόξου Πίστεως, τὸ Ἀντιαιρετικὸ Σεμινάριο καὶ τέλος τὸ Θεολογικὸ Σεμινάριο. Συμμετέσχε σὲ Διεθνή Συνέ-

δρια, σὲ συνελεύσεις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, Συνέδρια γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα κ.ἄ.

Ὑπῆρξε πολυγραφώτατος συγγραφεὺς. Τὰ σαράντα βιβλία τοῦ ποιμαντικοῦ καὶ ἀντιαιρετικοῦ, κατὰ βάσιν, περιεχομένου ἐπανεξεδόθησαν κατ' ἐπανάληψιν. Ὑπὸ ἐκδοσὶν βρίσκονται ἔξι ἔργα του. Ἐπίσης ἐξέδωσε πολλὰ ἐντυπα ἀντιαιρετικοῦ περιεχομένου.

Κύριος ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον ὁ π. Ἀντώνιος ἐδόξα-σε καὶ ἐτίμησε τὰ μέγιστα μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὴν προσφορά του, εἶθε νὰ τὸν ἀναπαύει ἐν σκηναῖς δικαίων.

Νὰ ἔχουμε τὴν εὐχὴ του.

Χαιρετίζουμε!

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Παντελεήμονος ἡ ἐνορία Ἀγίων Ἀναργύρων Βεροίας ἀδελφοποιήθηκε μὲ τὴν Ἐνορίᾳ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Βόλου, στὸ εὐρύτερο πρόγραμμα ἐπικοινωνίας, ποὺ ἐγκαινιάσθηκε ἀπὸ τὴ Διαβαλκανικὴ Ὁμοσπονδία Ὁρθοδόξων Νεολαίων.

Ἦδη ἔχει καταρτισθεῖ ἓνας εὐρὺς κατάλογος, ὁ ὁποῖος διευρύνεται ὀλοένα καὶ περισσότερο, μὲ Μητροπόλεις, Ἐπισκοπὲς καὶ Ἐνορίες ἀπὸ ὅλες τὶς χώρες τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Στὰ πλαίσια τῆς ἀδελφοποιήσεως τῶν δύο ἐνοριῶν, πραγματοποιήθηκε ἐπίσκεψη ἀπὸ μέλη τῆς μικτῆς νεανικῆς χορωδίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ νέους τῆς ἐνορίας Ἀγίων Ἀναργύρων Βεροίας στὸν Ἱερὸ Ναὸ Μεταμορφώσεως Βόλου, μὲ ἐπικεφαλὴ τὸν Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη Γεώργιο Χρυσόστομο, Προϊστάμενο τοῦ Ναοῦ καὶ Γενικὸ Ἀρχιερατικὸ Ἐπίτροπο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Τοὺς ὑποδέχθηκαν ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Κατηχητὴς, Στελεχὴ τοῦ Ἐνοριακοῦ Ἔργου καὶ ἀντιπροσωπεῖα νέων τῆς ἐνοριακῆς πνευματικῆς κινήσεως. Ἡ πρώτη αὐτὴ ἐπικοινωνία ἄρχισε μὲ κοινὴ περιήγηση στὴν πόλιν τοῦ Βόλου, μικρὴ συναυλία τῆς μικτῆς νεανικῆς χορωδίας στὴν αἴθουσα τοῦ ἐνοριακοῦ πνευματικοῦ κέντρου καὶ παράθεση κοινῆς δείπνου. Ἦταν μιὰ ξεστη συνάντηση, κατὰ τὴν ὁποία συζητήθηκαν ἀπὸ τὰ παιδιὰ θέματα κοινῆς ἐνδιαφέροντος καὶ ἀνταλλάχθηκαν χρήσιμες ἐμπειρίες γιὰ τὸ ἐνοριακὸ πνευματικὸ κέντρο.

Μ. Μελ.